

UZASADNIENIE

I. Wyjaśnienie potrzeby i celu wydania projektowanego aktu normatywnego

Wejście w życie w dniu 2 stycznia 2011 roku ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych rozpoczęło nowy okres funkcjonowania systemu ochrony informacji niejawnych w Polsce. Jej przepisy, zachowując większość procedur i instytucji wprowadzonych w ustawie z 1999 roku, nadały im bardziej jednoznaczne i precyzyjne brzmienie. Wprowadzono także zupełnie nowe rozwiązania wynikające z kilkunastoletniej praktyki i doświadczeń nabytych przez podmioty ustawy. Zdecydowana większość z nich bardzo dobrze wpłynęła na zapewnienie spójności systemu i jego funkcjonalność, a także na poprawę działania podmiotów odpowiedzialnych za jego prawidłowe funkcjonowanie oraz zapewnienie niezbędnych praw obywateli i innych podmiotów ustawy.

Wnioski wynikające z sześcioletniego już okresu obowiązywania ustawy umożliwiły sformułowanie propozycji poważnej nowelizacji obowiązującej ustawy o ochronie informacji niejawnych. Projekt zmiany wpisuje się w obowiązującą od 1999 roku praktykę korekty przepisów w 5-6 letnich cyklach (1999 roku – uchwalenie dnia 22 stycznia 1999 r. pierwszej ustawy o ochronie informacji niejawnych, 2005 roku – „duża” nowelizacja ww. ustawy, 2010 – obowiązująca ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych, 2018 – projekt istotnej nowelizacji obowiązującej ustawy). Przyjęcie zawartych w projekcie nowelizacji ustawy rozwiązań ma na względzie przede wszystkim wzmocnienie skuteczności działania systemu ochrony informacji niejawnych, uwzględniające obserwowane w ostatnim okresie istotne zmiany rzeczywistości i „nowe” zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa, w tym informacji niejawnych. Proponowane zmiany w większości służą dalszemu doprecyzowaniu i racjonalizowaniu rozwiązań przyjętych w 1999 i 2010 roku. Zdecydowano jednak także, aby dokonać kilku zmian o znaczeniu zasadniczym dla prawidłowego i efektywniejszego funkcjonowania systemu ochrony informacji niejawnych, a także wzmocnić – tam, gdzie nie powoduje to żadnego zagrożenia dla interesu ochrony informacji niejawnych – pozycję obywatela względem państwa i jego organów jako głównych podmiotów odpowiedzialnych za prawidłowe funkcjonowanie systemu ochrony tych informacji.

II. Omówienie projektowanych rozwiązań prawnych oraz wykazanie różnic między dotychczasowym i projektowanym stanem prawnym

Rozdział 1. Przepisy ogólne.

Projektowany szeroki zakres uporządkowania regulacji systemu ochrony informacji niejawnych wymaga w pierwszej kolejności modyfikacji warstwy definicyjnej obowiązującej ustawy (art. 2 ustawy), co pociąga za sobą wprowadzenie szeregu zmian w niektórych definicjach zawartych w ustawie z uwagi na dotychczasową możliwość ich niejednoznacznej interpretacji. Zmiany te dotyczą głównie terminologii w zakresie ochrony informacji niejawnych przetwarzanych w formie elektronicznej w związku całościową przebudową przepisów w ramach rozdziału 8 ustawy zakładającą m.in. iż dotychczasowe określenie bezpieczeństwo „teleinformatyczne” zostanie zamienione na bezpieczeństwo „informatyczne” (dotyczy to wszystkich tego typu określeń w ustawie). W związku z powyższym zaistniała też konieczność zmiany większości zawartych w art. 2 ustawy definicji dotyczących tego obszaru, w tym przede wszystkim „systemu informatycznego” oraz „certyfikacji”. Wprowadzono też nowe definicje: „środków ochrony elektromagnetycznej” (pkt 11a), „kierownika jednostki organizacyjnej” (pkt 13a – w powiązaniu z definicją „kierownika przedsiębiorcy” jako „szczególnego rodzaju” kierownika jednostki

organizacyjnej), „systemu ochrony informacji niejawnych” (pkt 14a), „poziomu zagrożenia” (pkt 14b) w aspekcie doboru środków bezpieczeństwa fizycznego (w pkt. 16 doprecyzowano, że „szacowanie ryzyka” dotyczy aspektu ochrony przetwarzania informacji niejawnych w systemach informatycznych) oraz „akt postępowań” (sprawdzających, kontrolnych oraz bezpieczeństwa przemysłowego – pkt 19). Ta ostatnia zmiana ma charakter porządkowy i była wynikiem zaobserwowanego w trakcie kontroli informacji niejawnych niełączenia dokumentów dotyczących jednej osoby w jeden zbiór akt, tylko łączenia akt w jeden zbiór np. wg rodzaju dokonanego sprawdzenia. Ma to istotne znaczenie także w aspekcie możliwości udostępniania akt postępowań w przypadkach szczegółowo wskazanych w ustawie. Poszerzono również definicję „zatrudnienia” (pkt 18), opierając się na przepisach Kodeksu pracy i uwzględniając umowy cywilnoprawne, z wyłączeniem umów o dzieło (ponieważ ta umowa jest umową rezultatu i nie kreuje stosunku pracy, a ponadto jest wykonywana bez kierownictwa pracodawcy i nie musi być wykonywana osobiście, co w przypadku ustawy o ochronie informacji niejawnych jest niedopuszczalne).

Zmiana (dodanie pkt. 13a) polegająca na dopisaniu definicji kierownika jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy ma celu określenie w sposób jednoznaczny, kto pełni tę funkcję i tym samym ponosi odpowiedzialność za ochronę informacji niejawnych. Powyższa definicja uznaje za niedopuszczalne acz często spotykane rozwiązania polegające na wyznaczeniu do pełnienia roli kierownika jednostki organizacyjnej w rozumieniu przepisów ustawy osoby innej, niż rzeczywiście kierującej daną jednostką (wyjątek przewidziano jedynie w sytuacji niespełnienia wymogu uzyskania poświadczenia bezpieczeństwa – art. 13 ust. 4). Przepis ten powinien ponadto spowodować zaniechanie faktycznego kontestowania przez kierowników jednostek organizacyjnych zasady bezpośredniej podległości pełnomocnika ochrony kierownikowi określonej jednostki organizacyjnej (art. 14 ust. 1 ustawy), przejawiającego się w usytuowaniu pionu ochrony i pełnomocnika ochrony w strukturze innych komórek organizacyjnych. Omawiana zmiana prowadzi ponadto do zrównania wszystkich podmiotów ustawy w kwestii określenia kierownika jednostki organizacyjnej i możliwości jego wyznaczenia (połączenie z definicją kierownika przedsiębiorcy).

Dodanie (w art. 3) zastosowania art. 102 k.p.a. do postępowań sprawdzających służy usprawnieniu realizacji postępowań w sytuacji, gdy organ prowadzący zawieszone postępowanie nie zostanie powiadomiony (z różnych przyczyn, np. przez opieszałość innego organu) o okolicznościach uzasadniających podjęcie tego postępowania. Dodatkowo zmiana ta jest komplementarna ze stosowną zmianą w jednostce redakcyjnej dotyczącej zawieszenia postępowania (art. 27, dodanie ust. 3a). Usunięcie stosowania art. 61 § 4 k.p.a. (informowanie o wszczęciu postępowania) ma znaczenie praktyczne: oznacza usunięcie martwego w praktyce przepisu, ponieważ wszystkie postępowania prowadzone na podstawie ustawy wszczynane są na wniosek zainteresowanego podmiotu, a te, które są wszczynane z urzędu (postępowania kontrolne), mają osobno opisany tryb zawiadamiania objętych nimi osób lub podmiotów. Dodatkowo wprowadzono zastosowanie art. 61a k.p.a., tj. w przypadku braku spełnienia warunków formalnych do wszczęcia postępowania organ wyda stosowne postanowienie, na które stronie (tj. wnioskodawcy lub osobie mającej być przedmiotem takiego postępowania) służyć będzie zażalenie. Dodano też stosowanie do postępowań sprawdzających art. 105 § 1 kpa dotyczącego umarzania, w formie decyzji, postępowań, które stały się bezprzedmiotowe.

Art. 4 został formalnie usunięty z ustawy, niemniej jego dotychczasową treść normatywną, jako odnosząca się wyłącznie do rozdziału „Bezpieczeństwo osobowe”, przesunięto do znajdujących się w nim przepisów tj. do art. 21 dotyczącego ogólnych warunków dostępu osób do informacji niejawnych (jako ust. 12 i 13) oraz do art. 34a dotyczącego wyłączeń z postępowań sprawdzających (jako ust. 6).

Natomiast do rozdziału 1 przeniesiono w ramach dodawanego art. 4a zebrane z czterech rozdziałów ustawy przepisy dotyczące ponoszonych przez podmioty ustawy opłat za niektóre czynności wykonywane przez ABW oraz SKW, co oznacza, że całość materii dotyczącej opłat zostanie uregulowana w jednym przepisie. Główną zmianą w zakresie odpłatności za czynności wykonywane przez ABW oraz SKW jest wprowadzenie (ze względów praktycznych jak też i ujednolicenia zasad działania podmiotów ustawy) pobierania ryczałtowych opłat zamiast

dotychczasowego zwrotu kosztów za realizację postępowań bezpieczeństwa przemysłowego (a w jego ramach – postępowań sprawdzających wobec pracowników przedsiębiorstw). Podobne rozwiązanie zastosowano w przypadku opłaty za realizowane przez ABW lub SKW szkolenia, zachowując funkcjonujące dotychczas w tym obszarze zwolnienia z opłat (kosztów). W art. 4a zawarto też delegację ustawową do wydania przez Prezesa Rady Ministrów rozporządzenia w sprawie wysokości ww. opłat. Przewiduje się, że ich maksymalna wysokość będzie różna w zależności od rodzaju postępowania podlegającego opłacie.

Rozdział 2. Klasyfikowanie informacji niejawnych.

W art. 5 usunięto ust. 5, dotyczący obowiązku oznaczania dodatkowo polską (krajową) klauzulą tajności materiałów zawierających informacje niejawne międzynarodowe, ponieważ powodowało to późniejsze uznawanie tak oznaczonych materiałów za informacje niejawne krajowe i takie ich traktowanie, co mogło stać w sprzeczności z przepisami regulującymi kwestię postępowania z informacjami niejawnymi międzynarodowymi.

W art. 6 ust. 4 sprecyzowano, że obowiązek przeglądu materiałów niejawnych – co najmniej raz na 5 lat – pod kątem spełniania przesłanek dalszej ochrony, dotyczy wyłącznie materiałów wytworzonych w danej jednostce organizacyjnej. W ust. 4a dodano, że obowiązek dokonania takiego przeglądu nie dotyczy materiałów złożonych w archiwach. Zmiana ta ma charakter praktyczny, z uwagi na znaczną ilość tego typu materiałów, a ograniczenie konieczności przeglądu dotyczy tylko stosunkowo krótkiego okresu jego stosowania (powtarzania), a nie konieczności dokonywania takiego przeglądu w ogóle. Dodano (w ust. 4b) możliwość przeglądu takich (tj. archiwalnych) materiałów w uzasadnionych przypadkach, w szczególności przed ich udostępnieniem. Wprowadzenie tej regulacji jest istotne z uwagi na często spotykane przypadki udostępnień takich materiałów nawet po kilku latach i brak obowiązku ich przeglądu, co w tej sytuacji może powodować bądź powoduje, iż przyznane klauzule nie spełniają już ustawowych przesłanek ochrony. Ww. przepisy są zmodyfikowaną formą dotychczasowych przepisów przejściowych zawartych w art. 181.

W art. 8 pkt 2 dokonano korekty polegającej na wykreśleniu wyrażenia kancelarii tajnych. W obecnie obowiązujących przepisach kancelaria tajna jest komórką organizacyjną odpowiedzialną za właściwe przetwarzanie informacji niejawnych, w szczególności w zakresie ich obiegu, ewidencji i udostępniania. Zarówno w ustawie, jak i w aktach wykonawczych nie określono, jakie mają być wymagania dot. kancelarii tajnych, bowiem rolę zabezpieczenia fizycznego informacji niejawnych przed nieuprawnionym ujawnieniem przejęły strefy ochronne. Ponadto kancelaria tajna nie jest jedyną komórką, w której będą przetwarzane informacje niejawne (vide dodawany art. 42a). W związku powyższym pozostawienie wyrażenia kancelarii tajnych jest zbędne, tym bardziej, że w omawianym punkcie jest odniesienie do wymagań dot. m.in. obiegu materiałów i środków bezpieczeństwa fizycznego.

W art. 9 ust. 1, dotyczącym możliwości zwrócenia się przez odbiorcę materiału zawierającego informacje niejawne, do jego wytwórcy o dokonanie zmiany naniesionej klauzuli w przypadku jej zaniżenia lub zawyżenia, dodano też możliwość takiego zwrócenia się także w przypadku nieuzasadnionego jej nadania. Nie zdecydowano się na dodanie przypadku nienadania klauzuli tajności materiałom, których treść może zawierać informacje niejawne, ponieważ w takiej sytuacji nie ma już pewności zapewnienia skutecznej ochrony takiego materiału, bo wytworzenie nastąpiło bez zachowania reguł stosowanych do ochrony informacji niejawnych (np. w wyodrębnionych systemach informatycznych).

Rozdział 3. Organizacja ochrony informacji niejawnych

W art. 10 ust. 1 dotyczącym uprawnień ABW i SKW, w celu poprawy efektywności i skuteczności prewencyjnych i reaktywnych działań tych służb w zakresie ochrony informacji niejawnych, dopisano (pkt 6) możliwość zasięgania informacji w jednostkach organizacyjnych co do zakresu realizowanych przez te jednostki zadań w obszarze ochrony informacji niejawnych. W ust. 3 sprecyzowano opis właściwości Służby Kontrwywiadu Wojskowego w celu zapewnienia większej przejrzystości i zapobieżenia sporom dotyczącym obszaru, co do którego pojawiały się wątpliwości co do właściwości obu służb. W zaproponowanym rozwiązaniu jednoznacznie przypisano do właściwości SKW wszystkie struktury wojskowe, w tym spółek podległych ministrowi obrony narodowej, których wyliczenie publikuje on w stosownym wykazie (ust. 4), a także sądów wojskowych oraz międzynarodowych jednostek, dowództw wojskowych oraz instytucji z udziałem wojska polskiego lub zajmujących się obronnością i wojskowością (dodany pkt 2 i 5 w ust. 3), także mając na względzie odpowiedzialność SKW, a nie ABW, w zakresie zapewnienia m.in. kontrwywiadowczej ochrony tych podmiotów. Dookreślono też (ust. 7), że w przypadku umów i porozumień międzynarodowych konstytuujących nowe, niewymienione w ustawie podmioty, Szefowie ABW i SKW uzgodnią, w drodze porozumienia, swoją właściwość co do tych podmiotów. Ponadto ustalono, że w przypadku zmiany właściwości w trakcie rozpoczętej już procedury (ust. 6) będzie ona kontynuowana przez organ, który ją rozpoczął.

Zmiany w art. 11 uzasadnione są koniecznością sprecyzowania dotychczasowych przepisów dotyczących wydawania dokumentów zaświadczających uprawnienia do dostępu do informacji niejawnych organizacji międzynarodowych, z którymi wiąże Rzeczpospolitą Polską stosowne umowy. W ust. 2 dokonano zmiany polegającej na pozostawieniu tam tylko właściwości krajowej władzy bezpieczeństwa w powiązaniu z przedmiotem tej właściwości, tj. definicją informacji niejawnej międzynarodowej. Powyższa zmiana powodowana jest koniecznością zwiększenia czytelności przepisu, ponieważ stwierdzono przypadki błędnego – zawężającego – interpretowania pojęcia informacji niejawnej międzynarodowej jako informacji niejawnych chronionych w stosunkach RP wyłącznie z organizacjami międzynarodowymi.

W ust. 2a sprecyzowano, że ABW – jako krajowej władzy bezpieczeństwa – przysługuje nie prawo do wydawania poświadczeń bezpieczeństwa organizacji międzynarodowych (te – jako decyzje administracyjne kończące postępowanie sprawdzające – może bowiem wydać także Szef SKW), ale wyłączne prawo do wydawania zaświadczeń potwierdzających za granicą uprawnienia do dostępu do informacji niejawnych międzynarodowych, przy czym nie tylko uprawnień wynikających z faktu posiadania poświadczenia bezpieczeństwa organizacji międzynarodowej, ale także np. z tytułu zajmowanego stanowiska albo z uzyskania (wydania przez Szefa ABW) tymczasowej zgody na taki dostęp. Uwzględniono tym samym sytuację, gdy niezbędne jest wydanie zaświadczenia o prawie dostępu do informacji niejawnych międzynarodowych w języku angielskim, co jest też usankcjonowaniem stosowanej od lat praktyki wydawania przez ABW dokumentów zaświadczających w obrocie zagranicznym uprawnienia w zakresie dostępu do informacji niejawnych międzynarodowych, w związku z wymogami formułowanymi przez organizacje międzynarodowe na podstawie stosowanych przez nie przepisów w zakresie bezpieczeństwa informacji niejawnych (jednym z przykładów jest określony przez Organizację Traktatu Północnoatlantyckiego wymóg posiadania zaświadczenia w języku angielskim „*NATO Personnel Security Clearance Certificate*” w przypadku osób mających uzyskać dostęp do informacji niejawnych tej organizacji na terenie należących do niej obiektów). Jednocześnie wskazuje się kategorie osób uprawnionych do wnioskowania o wydanie ww. dokumentów, aby ograniczyć ryzyko kierowania takich wniosków przez osoby, w przypadku których posiadanie dokumentu zaświadczającego uprawnienia nie jest niezbędne do pracy na zajmowanym stanowisku lub wykonywania czynności zleconych. Zmiana dokonana w ust. 2a ma na celu jednoznaczne wskazanie, że wydawanie zaświadczeń oraz zgody na dostęp do informacji niejawnych jest wyłącznym uprawnieniem Szefa ABW jako krajowej władzy bezpieczeństwa, także w przypadku podmiotów wymienionych w art. 10 ust. 3 ustawy.

W dodanych ust. 2b-2d wprowadzono możliwość wydania przez Szefa ABW jako krajowej władzy bezpieczeństwa zgody na jednorazowy dostęp do informacji niejawnych

międzynarodowych (analogicznie do przepisów art. 34b oraz art. 54 ust. 7 i 8). W związku z restrykcyjnymi wymogami w tym zakresie obowiązującymi w NATO, Unii Europejskiej i Europejskiej Agencji Kosmicznej, zgoda taka będzie mogła być wydana w przypadku ściśle określonej kategorii osób – wyższych urzędników administracji rządowej. Z uwagi na zróżnicowanie warunków wydawania ww. zgody w zależności od organizacji, ich szczegółowy charakter, a niekiedy także konieczność konsultowania konkretnego przypadku z organami bezpieczeństwa tych organizacji, odstąpiono od wskazywania katalogu przesłanek wydania takiej zgody, wprowadzając w ust. 2d ogólny przepis uzależniający wydanie zgody od spełnienia wymogów określonych przez organizację międzynarodową lub państwo jako podmioty uprawnione do wydawania wiążących zaleceń w zakresie ochrony udostępnianych materiałów niejawnych. W ust. 2e wprowadzono delegację do wydania przez Szefa ABW jako krajowej władzy bezpieczeństwa w zakresie ochrony informacji niejawnych międzynarodowych, wytycznych w zakresie zasad postępowania z takimi informacjami.

W art. 12 ust. 1 sprecyzowano oraz poszerzono uprawnienia ABW i SKW dotyczące kontroli ochrony informacji niejawnych mając na celu zwiększenie efektywności w ustaleniu stanu faktycznego zabezpieczenia informacji niejawnych. W nowym pkt. 2a dodano możliwość badania obiegu i udostępniania materiałów niejawnych, co jest jedynie usankcjonowaniem tego prawa, wynikającym z organizacji kancelarii tajnej (i innych komórek), która winna zapewniać możliwość ustalenia, gdzie znajduje się materiał klasyfikowany oraz kto się z nim zapoznał. Powyższe zasady odnoszące się do wymienionych komórek mieszczą się w pojęciu stanu zabezpieczenia informacji niejawnych, a tym samym podlegają kontroli. W pkt. 3 oraz w ust. 2 (sprecyzowanie) zawarto obowiązek udostępnienia na potrzeby kontroli nie tylko systemów informatycznych przeznaczonych do przetwarzania informacji niejawnych, ale też innych, funkcjonujących w danej jednostce organizacyjnej systemów informatycznych, ponieważ w dotychczasowej praktyce zdarzało się, że ustalono, iż materiały niejawne nie zostały wytworzone w przeznaczonym do tego systemie, ale nie było możliwości ustalenia, w którym konkretnie innym systemie materiały te zostały wytworzone. W pkt. 5 dodano możliwość odbierania wyjaśnień także od byłych pracowników danej jednostki organizacyjnej, co pozostaje w zbieżności z uprawnieniami kontrolerów NIK w tym zakresie.

W ust. 1a sprecyzowano wąski zakres możliwości uzyskiwania wyjaśnień i informacji także w innej jednostce organizacyjnej, o ile zostanie wykazane, że ma to związek z przetwarzaniem informacji niejawnych w jednostce kontrolowanej. Dotychczasowe uprawnienie polegające na możliwości zasięgnięcia w związku z przeprowadzaną kontrolą informacji w jednostkach niekontrolowanych, jeżeli ich działalność pozostaje w związku z przetwarzaniem lub ochroną informacji niejawnych oraz żądanie wyjaśnień od kierowników i pracowników tych jednostek, nie pozwalało na weryfikację uzyskanych w tym trybie informacji. Tym samym, nie można było w sposób jednoznaczny ustalić stanu faktycznego badanych okoliczności. Uprawnienie w nowej formule ma na celu możliwość dogłębnego ustalenia stanu faktycznego poprzez weryfikację uzyskanych informacji czy ustaleń mających lub mogących mieć wpływ na stan zabezpieczenia informacji niejawnych, bez konieczności wszczynania kontroli w jednostce niebędącej jej przedmiotem. Nowa redakcja wprowadzenia do wyliczenia w ust. 3 konkretyzuje, że kontrola postępowań dotyczy przestrzegania w jego toku przepisów ustawy, co jest przesłanką obiektywną, a nie prawidłowości realizacji, co pozwalało na subiektywne oceny ze strony organu kontrolującego.

W ust. 4 dokonano korekty uprawnień, które przysługują funkcjonariuszom ABW i SKW analogicznie do uprawnień kontrolerów NIK. Korekta ta w nowym brzmieniu, tj. art. „41, 49” zamiast „41-49” ma na celu skreślenie uprawnień wynikających z ustawy o NIK z art. 42-48. Wskazane w art. 42-48 cyt. ustawy o NIK uprawnienia odnoszą się do możliwości przesłuchania pracowników jednostki kontrolowanej w charakterze świadka. Uprawnienia te nie korespondują z uprawnieniami funkcjonariuszy ABW i SKW wskazanymi w art. 12 ust. 1, jak również w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie przygotowania i

przeprowadzenia kontroli stanu zabezpieczenia informacji niejawnych, w związku z tym są niezasadne.

Zrezygnowano (uchylając ust. 5 oraz pkt 2 w ust. 6 ustawy) z trybu uzgadniania kontroli ochrony informacji niejawnych w Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu oraz Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, co ma na celu zwiększenie nadzoru ABW nad systemem ochrony informacji niejawnych, w szczególności o najwyższych klauzulach tajności. Wskazane podmioty, z uwagi na ich pozycję ustrojową, przetwarzają takie informacje, a zatem stan zabezpieczenia ochrony przetwarzanych tam informacji jest istotny z punktu widzenia interesu państwa. Jednym z ważnych narzędzi weryfikujących stan zabezpieczenia w przedmiotowym zakresie jest kontrola ochrony informacji niejawnych. Obecne brzmienie tego przepisu wskazuje na konieczność uzyskania zgody odpowiednio Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu oraz Szefa KPRP do przeprowadzenia czynności kontrolnych w omawianej materii. W ostatnich latach, z uwagi na brak zgody Marszałka Sejmu oraz brak zgody Marszałka Senatu nie przeprowadzono kontroli odpowiednio w Kancelarii Sejmu (w 2012 r. oraz w 2016 r.) oraz w Kancelarii Senatu (2016 r.), co powoduje, że ABW – mimo iż sprawuje nadzór nad systemem ochrony informacji niejawnych RP w sferze cywilnej – nie ma wiedzy na temat stanu zabezpieczenia przetwarzanych w tych instytucjach informacji niejawnych istotnych z punktu widzenia interesu państwa. Z punktu widzenia interesu ochrony informacji niejawnych nie jest korzystna, choćby teoretyczna, możliwość blokowania takiej kontroli przez inne podmioty.

Zmiana w art. 13 ust. 1 wraz ze zmianami w innych ustawach mają umożliwić skuteczne przeprowadzenie czynności sprawdzającej w każdej jednostce organizacyjnej, a nie tylko w jednostce organizacyjnej będącej podmiotem ustawy o ochronie informacji niejawnych. Dotychczasowe przepisy pozwalały na różne interpretacje prowadzące w skrajnych przypadkach do odmowy przekazania przez niektóre jednostki (głównie niepaństwowe, w tym banki, biura maklerskie i placówki służby zdrowia oraz komorników) informacji niezbędnych dla skutecznego przeprowadzenia procedury; w związku z tym w ust. 1 dodano sformułowanie, że z organami prowadzącymi postępowania współdziałają nie tylko kierownicy jednostek organizacyjnych przetwarzających informacje niejawne, ale także inne instytucje i osoby, które dysponują dokumentami dotyczącymi osoby sprawdzanej, istotnymi dla oceny dawania przez nią rękojmi zachowania tajemnicy albo żądania opłat za realizację sprawdzeń. Dodatkowo inne podmioty zobowiązano do udostępniania informacji na potrzeby sprawdzeń z urzędu w ramach postępowań bezpieczeństwa przemysłowego tj. weryfikacji informacji o kluczowych zmianach u przedsiębiorcy. Ponadto ujednolicono, także w innych jednostkach redakcyjnych ustawy, nazewnictwo służb uprawnionych do realizacji postępowań, zastępując wyrażenia „służby i instytucje” i „służby i organy” określeniem „służby”, ponieważ wszystkie instytucje uprawnione do prowadzenia poszerzonych postępowań sprawdzających są służbami, nie ma więc potrzeby dublowania tego określenia wyrażeniami „instytucje” czy „organy”.

Nowa redakcja ust. 3 wynika z negatywnych doświadczeń wynikających ze współpracy między służbami, o których mowa w art. 23 ust. 3 i 8 w zakresie wymiany informacji na temat osób, które przechodziły z właściwości jednej służby we właściwość innej służby i problemem było uzyskanie na ich temat informacji. Dotychczasowe brzmienie przepisu pozwalało na odmowę przekazania informacji, nawet jawnych, mogących mieć wpływ na dawanie rękojmi zachowania tajemnicy, ponieważ dotychczas przekazanie takie mogło nastąpić „wyłącznie w przypadku, gdy w ich opinii osoba objęta postępowaniem sprawdzającym lub kontrolnym postępowaniem sprawdzającym nie daje rękojmi zachowania tajemnicy”. Odmowa mogła zatem dotyczyć np. udzielenia informacji, czy osoba sprawdzana w toku poprzedniego postępowania sprawdzającego udzieliła takiej a nie innej odpowiedzi w ankiecie bezpieczeństwa, oraz czy ta odpowiedź była następnie i w jaki sposób weryfikowana. Bez tej informacji organ prowadzący postępowanie pozbawiony jest pełnej, niezbędnej wiedzy na temat występowania okoliczności mogących stanowić podstawę decyzji negatywnej. W związku z powyższym zmiana brzmienia przepisu pozwala na odmowę udzielenia informacji między służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo państwa i jego obywateli tylko w przypadku niektórych informacji o klauzuli „ściśle tajne” o

szczególnym znaczeniu dla bezpieczeństwa państwa, które stanowią większe dobro, niż ocena dawania ręką zachowania tajemnicy przez organ prowadzący postępowanie. *Lex specialis* w stosunku do tego przepisu nadal stanowić będzie art. 72 w zakresie udostępniania akt postępowań sprawdzających, które nie będą mogły zostać udostępnione ze względu na ważny interes służby, która przeprowadziła takie postępowanie. Zmiana redakcji pkt. 1 w ust. 4 stanowi konsekwencję ww. zmian w art. 13.

Do nowego art. 13a przeniesiono ust. 1 z art. 14 oraz dodano przepisy (ust. 2-4) precyzujące warunki niezbędne do wykonywania obowiązków kierownika jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy. Ten zabieg legislacyjny ma na celu określenie w jednym przepisie warunków formalnych do wykonywania obowiązków kierownika jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy i jednocześnie wprowadza ujednolicenie spełniania tych warunków, zarówno w odniesieniu do kierownika jednostki organizacyjnej, jak i kierownika przedsiębiorcy (vide rozdział 9 dot. bezpieczeństwa przemysłowego). Warunki te to: posiadanie poświadczenia bezpieczeństwa upoważniającego do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli odpowiadającej najwyższej klauzuli informacji niejawnych, które jednostka ta przetwarza (ust. 2) lub wymóg posiadania zaświadczenia w przypadku, gdy w jednostce tej przetwarzane są lub będą informacje niejawne tylko o klauzuli „zastrzeżone” (ust. 3). Ww. zmiany są spójne z odpowiedzialnością, jaką ponosi kierownik jednostki za ochronę informacji niejawnych, wobec tego brak określenia w ustawie opisanych wymogów uniemożliwia skuteczne i realne realizowanie tego obowiązku. Poza tym takie wymogi ustawodawca określił wobec osób bezpośrednio realizujących zadania w obszarze ochrony informacji niejawnych, np. wobec pełnomocnika ochrony, zastępcy pełnomocnika ochrony, kierownika kancelarii tajnej. Na poziomie jednostki organizacyjnej jako całości, to funkcja kierownika tej jednostki jest wiodąca w obszarze ochrony informacji niejawnych, co zostało wyrażone w przepisie art. 13a ust. 1, tym samym wymóg posiadania przez niego upoważnienia do dostępu do informacji niejawnych w zakresie o jakim mowa w dodanym ust. 2 i 3 jest naturalną tego konsekwencją. Wymóg posiadania odpowiedniego poświadczenia nie będzie dotyczył kierowników jednostek organizacyjnych, którzy mają dostęp *ipso iure* (vide art. 34 ust. 7) oraz kierowników tych jednostek, w których przetwarza się informacje niejawne o klauzuli „zastrzeżone” (patrz dodany ust. 3). W ust. 4 opisano także zasady wyznaczenia osoby zastępującej kierownika w przypadku, gdyby ten nie mógł spełnić warunków, o których mowa w ust. 2 lub 3. Powyższe ma na celu uregulowanie zasad wyznaczenia osoby zastępującej kierownika jednostki organizacyjnej, w przypadku odmowy wydania lub cofnięcia poświadczenia bezpieczeństwa albo upoważnienia, o którym mowa w art. 21 ust. 4 pkt 1. W takich przypadkach osoba zastępująca przejmuje funkcję kierownika jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy, tym samym przepisy ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Natomiast w dotychczasowej jednostce redakcyjnej (art. 14) zawarto tylko przepisy dotyczące pełnomocnika ochrony. Wykreślenie w ust. 2 pkt 3 i 4 wyrażen: „były Urząd Ochrony Państwa” oraz „byłe Wojskowe Służby Informacyjne”, wynika z faktu, iż od likwidacji UOP i WSI upłynęło więcej, niż 10 lat i tym samym żadne poświadczenie wydane przez UOP oraz zaświadczenie wydane przez WSI, nie są już ważne. Doprecyzowanie w ust. 2 pkt 3 wymogu posiadania przez pełnomocnika ochrony aktualnego zaświadczenia o przeszkoleniu z zakresu ochrony informacji niejawnych jest konsekwencją obowiązku odbycia takiego szkolenia nie rzadziej niż 5 lat, wynikającego z dyspozycji art. 19 ust. 3.

W ust. 2 pkt 4 dodano uzależnienie od uzyskania zgody Szefa ABW objęcia (i dalszego jej sprawowania – w przypadku osób dotychczas zatrudnionych; stosowne zmiany w przepisach przejściowych) funkcji pełnomocnika ochrony w jednostkach sfery cywilnej, kluczowych dla bezpieczeństwa państwa (a także innych osób, kluczowych z punktu widzenia systemu ochrony informacji niejawnych, tj. zastępcy pełnomocnika, kierownika kancelarii tajnej oraz administratora i inspektora bezpieczeństwa informatycznego; stosowne zmiany w odpowiednich jednostkach redakcyjnych). Z wprowadzeniem tego dodatkowego wymogu będzie wiązać się procedura kierowania do ABW przez kierowników ww. jednostek organizacyjnych stosownych wniosków

(ust. 8), zawierających wykaz obowiązków i opis sposobu ich realizacji przez daną osobę (ust. 9 pkt 1), dane o przebiegu kariery zawodowej (pkt 2) oraz szczegółowe uzasadnienie (pkt 3).

Dodatkowo w ust. 2 pkt 5 wprowadzono zakaz zajmowania ww. stanowisk przez byłych pracowników lub współpracowników organów bezpieczeństwa PRL, z czym wiąże się konieczność złożenia stosownego oświadczenia (ust. 7 pkt 3), składanego pod rygorem odpowiedzialności karnej za podanie w nim nieprawdziwych informacji (ust. 15). Powyższa zmiana jest uzasadniona koniecznością uzyskania przez Szefa ABW, jako głównego podmiotu odpowiedzialnego za kontrwywiadowcze i antyterrorystyczne bezpieczeństwo państwa, realnego i skutecznego narzędzia do prawidłowego, w tym w aspekcie prewencyjnym, kształtowania standardów w tym zakresie. Jedną z najistotniejszych składowych takich standardów jest dobór odpowiednich osób na stanowiska kluczowe z punktu widzenia takiego bezpieczeństwa, w tym ochrony informacji niejawnych jako elementu ochrony kontrwywiadowczej (gdzie potencjalna szkoda mogłaby powodować znaczące, negatywne konsekwencje), w szczególności osób niezwiązanych z pracą w instytucjach zwalczających w przeszłości niepodległościowe i demokratyczne aspiracje oraz dążenia Narodu Polskiego lub mających związki (rodzinne, np. poprzez fakt małżeństwa lub inne, np. wynikające z faktu długoletniego pobytu, np. nauki na studiach) z innymi państwami, odpowiedzialnymi lub współodpowiedzialnymi za tłumienie i zwalczanie takich dążeń, w tym byłego ZSRR.

Nowe brzmienie ust. 3 i 4 ma na celu doprecyzowanie, że zastępcę pełnomocnika ochrony obowiązują takie same wymogi, jak pełnomocnika (ust. 4) oraz przysługują mu uprawnienia pełnomocnika ochrony, chyba że kierownik jednostki określi szczegółowy zakres jego czynności (ust. 3). Dotychczasowe brzmienie analogicznych przepisów budziło wątpliwości interpretacyjne, co do tego, do jakich czynności zastępca pełnomocnika jest uprawniony. Obowiązek informacyjny określony w dodanym ust. 6 ma na celu uszczelnienie systemu ochrony informacji niejawnych poprzez możliwość weryfikacji przez ABW/SKW wymogów ustawowych przewidzianych dla pełnomocnika ochrony i jego zastępcy. Dodana w ust. 6 możliwość weryfikacji posiadanych uprawnień pozwoli na wyeliminowanie sytuacji, w których osoby niespełniające ustawowych wymogów obejmowały funkcję pełnomocnika (zastępcy pełnomocnika) ochrony. Sytuacje te bardzo często wywoływały skutki prawne w postaci stwierdzenia nieważności poświadczeń bezpieczeństwa wydanych przez te osoby jako nieuprawnione. Brzmienie ust. 7-9 jest konsekwencją obowiązku wynikającego z ust. 6 oraz dodania wymogów, o których mowa w ust. 2 pkt 4-5.

W ust. 10 zobowiązano ABW i SKW do udzielenia w terminie 30 dni odpowiedzi kierownikowi jednostki organizacyjnej informującemu o zatrudnieniu pełnomocnika lub jego zastępcy oraz wnioskującemu o zgodę na zatrudnienie danej osoby na ww. stanowiskach w jednostkach organizacyjnych kluczowych dla bezpieczeństwa państwa. Wprowadzono przy tym instytucję „milczącej akceptacji” tj. nieudzielenie odpowiedzi w terminie jest jednoznaczne ze zgodą. W ust. 11 zobowiązano kierownika jednostki organizacyjnej do poinformowania ABW lub SKW w ciągu 7 dni o zatrudnieniu oraz o odwołaniu pełnomocnika lub jego zastępcy, co koresponduje ze skutecznym realizowaniem przez ABW oraz SKW nadzoru nad funkcjonowaniem systemu ochrony informacji niejawnych.

W ust. 12 opisano przesłanki, po spełnieniu których Szef ABW lub Szef SKW będzie mógł wycofać taką zgodę (stwierdzenie zagrożenia bezpieczeństwa państwa). W ust. 13 zobowiązano kierownika jednostki organizacyjnej do natychmiastowego odsunięcia od wykonywania obowiązków osoby, której wycofano zgodę. Sprecyzowano, że odmowa udzielenia zgody lub jej cofnięcie musi mieć formę decyzji (ust. 14), do której stosowane będą przepisy dotyczące odwołań do Prezesa Rady Ministrów. W ust. 16 zawarto upoważnienie do wydania przez Radę Ministrów rozporządzenia zawierającego wykaz rodzajów podmiotów kluczowych dla zapewnienia bezpieczeństwa państwa (pkt 1) oraz wzór wniosku o wydanie zgody na zatrudnienie na stanowisku w podmiocie kluczowym dla zapewnienia bezpieczeństwa państwa (pkt 2).

Niezależnie od ww. procedury uzyskania zgody, kierownicy wszystkich jednostek organizacyjnych (nie tylko tych kluczowych dla bezpieczeństwa państwa) będą zobowiązani wysłać

do ABW lub SKW informację o zamiarze zatrudnienia pełnomocnika lub jego zastępcy (ust. 6), w której to informacji będzie należało podać dane personalne takiej osoby, numery poświadczeń bezpieczeństwa i zaświadczeń o przeszkoleniu (ust. 7 pkt 2), co oznacza, że na kierownikach tych jednostek ciążyć będzie obowiązek wstępnej weryfikacji ww. danych a właściwa służba będzie miała możliwość stosunkowo szybkiej weryfikacji takich danych.

W zmienionym art. 15 ustawy zebrano i doprecyzowano przepisy dotyczące obowiązków pełnomocnika ochrony, z których część była dotychczas określona wyłącznie w art. 43 ustawy. Do ust. 1 (pkt. 5a-5c) przeniesiono w zmodyfikowanej formie z art. 43 (ust. 3-5) ustawy obowiązki pełnomocnika w zakresie opracowania: dokumentacji określającej poziom zagrożeń dla informacji niejawnych oznaczonych klauzulą „poufne” (pkt 5a), sposobu i trybu przetwarzania tych informacji w podległych komórkach organizacyjnych (pkt 5b) oraz instrukcji dotyczącej przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” (pkt 5c). Dodano (pkt 5d) obowiązek udziału pełnomocnika jednostki zlecającej wykonanie umowy związanej z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej w tworzeniu instrukcji bezpieczeństwa przemysłowego, co ma na celu wzmocnienie realnego wpływu na zapewnienie przestrzegania przepisów o ochronie informacji niejawnych w obszarze bezpieczeństwa przemysłowego przez pełnomocnika ochrony. W dotychczasowych pkt. 6-8, w przepisie dotyczącym szkoleń z zakresu ochrony informacji niejawnych (pkt 6) sprecyzowano, że do obowiązków pełnomocnika należy nie „prowadzenie”, a „organizowanie” szkoleń (przy czym formą organizowania może być też jego osobiste przeprowadzenie), co koresponduje z treścią art. 19 ust. 2 pkt 2, w którym użyto, w odniesieniu do pełnomocnika ochrony sformułowania „organizuje”. Dookreślono też w pkt 6, że pełnomocnik wydaje zaświadczenie potwierdzające udział danej osoby w takim szkoleniu. W przepisie dotyczącym prowadzenia wykazu osób posiadających uprawnienia do dostępu do informacji niejawnych (pkt 8), uwzględniono możliwość posiadania takich uprawnień nie tylko z tytułu wydania poświadczenia bezpieczeństwa (pkt 8 lit. f) oraz dodano konieczność ujęcia w wykazie danych o zaświadczeniu potwierdzającym udział w szkoleniu z zakresu ochrony informacji niejawnych (lit. g) oraz danych dotyczących zajmowanego stanowiska, a także nazwy komórki organizacyjnej lub jednostki organizacyjnej, jeżeli dotyczy to osoby wykonującej czynności zlecone (lit. h). Dodanie oraz doprecyzowanie elementów w omawianym wykazie ma aspekt pragmatyczny, pozwalający na bieżącą weryfikację uprawnień w zakresie dostępu do informacji niejawnych przez pełnomocnika ochrony. W ust. 1a zawarto, przeniesiony z art. 43 ust. 3-5 ustawy, obowiązek zatwierdzania przez kierownika jednostki organizacyjnej dokumentacji opracowanej przez pełnomocnika, o której mowa w ust. 1 pkt 5-8. W zmienionym ust. 4 dodano możliwość powierzenia przez kierownika dodatkowych zadań także zastępcy pełnomocnika ochrony.

W art. 16 ustawy w pkt 3 sprecyzowano, że wymóg posiadania przez pracownika pionu ochrony zaświadczenia o odbytych przeszkoleniach w zakresie ochrony informacji niejawnych dotyczy zaświadczenia aktualnego, co jest konsekwencją obowiązku odbycia takiego szkolenia nie rzadziej niż 5 lat, wynikającego z dyspozycji art. 19 ust. 3.

W art. 17 ustawy w ust. 1 dodano konieczność informowania kierownika jednostki organizacyjnej, a także dodatkowo ABW lub SKW przez pełnomocnika ochrony nie tylko o stwierdzonych naruszeniach przepisów o ochronie informacji niejawnych, ale też o uzasadnionym podejrzeniu ich naruszenia. Doprecyzowanie obowiązku w takim przypadku podyktowane jest koniecznością podjęcia niezwłocznej reakcji zmierzającej do ograniczenia negatywnych skutków naruszenia. W ust. 2 dookreślono, że w zawiadomieniu dotyczącym tego naruszenia (lub uzasadnionego podejrzenia naruszenia) należy podać dane osób, które tego się dopuściły, co jest konieczne z uwagi na ewentualne prowadzenie wobec tych osób postępowań sprawdzających bądź kontrolnych, w toku których badane są tego rodzaju okoliczności jako mające lub mogące mieć wpływ na dawanie rękopisami zachowania tajemnic.

Na skutek dodania w art. 19 ust. 1 ustawy zwrotu: „po uzyskaniu poświadczenia bezpieczeństwa lub innego określonego w ustawie uprawnienia do dostępu do informacji niejawnych albo w trakcie procedury ich uzyskiwania” na szkolenia prowadzone przez służby

specjalne będą mogły być kierowane wyłącznie osoby sprawdzone przez te służby (przynajmniej wstępnie), a nie osoby, które nigdy dostępu do informacji niejawnych nie uzyskają. W związku z tym, że dostęp do informacji niejawnych determinuje posiadanie odpowiedniego uprawnienia (z mocy samego prawa, poświadczenia bezpieczeństwa czy upoważnienia do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone”) oraz odbycie przeszkolenia w zakresie ochrony informacji niejawnych, przedmiotowe szkolenie może się więc odbyć po uzyskaniu takiego uprawnienia albo w trakcie procedury ich uzyskiwania. Powyższe ma również na celu ograniczenie wpływu wniosków kierowanych do służb o przeszkolenie osób, które nie zamierzają ubiegać się o dostęp do informacji niejawnych. W ust. 1 pkt 2 zdefiniowano wprost zasady szkolenia w zakresie ochrony informacji niejawnych, w tym w systemach informatycznych, bez odwołania się do „zarządzania ryzykiem” oraz jego „szacowania”. Ust. 2 został zredagowany w sposób porządkujący i doprecyzowujący dotychczasowe przepisy dot. podmiotów właściwych do przeprowadzenia szkoleń w zakresie ochrony informacji niejawnych – sprecyzowano, jakie (i wobec kogo) szkolenia ABW, SKW i pełnomocnik ochrony „przeprowadzają”, a jakie tylko „organizują”. Dodano (w pkt. 2) możliwość przeprowadzenia szkolenia przez pełnomocnika ochrony jednostki zlecającej wykonanie umowy wobec przedsiębiorców wykonujących działalność osobiście i jednoosobowo, a także dla kierowników przedsiębiorców, u których nie zatrudniono pełnomocnika ochrony. Dotychczasowe przepisy wskazywały jedynie służby (ABW i SKW) jako właściwe do przeprowadzenia przedmiotowych szkoleń. Z uwagi na to, że osoby te będą związane z wykonywaniem umowy związanej z dostępem do informacji niejawnych, zasadne jest, aby również uprawnienia do przeprowadzenia ich szkolenia posiadał, oprócz ABW i SKW, pełnomocnik ochrony zatrudniony w jednostce zlecającej.

Dotychczasowe przepisy (art. 19 ust. 4-5 oraz art. 20 ust. 2 pkt 2 i ust. 3 ustawy) dotyczące opłat (kosztów) szkoleń przeprowadzanych przez ABW i SKW przeniesiono do art. 4a. W art. 20 ust. 2, zawierającym upoważnienie do wydania rozporządzenia w sprawie rozliczania kosztów (opłat) za szkolenia oraz wzorów zaświadczeń, pozostawiono tylko treści odnoszące się do zaświadczeń (pkt 1), natomiast kwestie opłat przeniesiono do art. 4a.

Rozdział 4. Bezpieczeństwo osobowe.

Zmiana w art. 21 ust. 4 ma charakter doprecyzowujący – potwierdza możliwość konieczności wydania stosownych zaświadczeń osobom mającym mieć dostęp do informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” tylko w przypadku, gdy osoba ta nie dysponuje aktualnym poświadczeniem bezpieczeństwa (dotychczasowy zapis takiego sprecyzowania nie zawierał, co mogło być interpretowane w ten sposób, że osoba posiadająca poświadczenie bezpieczeństwa, aby mogła uzyskać dostęp do informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone”, musiała dodatkowo uzyskać również stosowne zaświadczenie).

Z uwagi na dotychczasową, zupełną dowolność i brak jakichkolwiek uregulowań dotyczących zasad wydawania zaświadczeń dla osób mających mieć dostęp do informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone”, w ust. 5-11 opisano zasady wydawania takich zaświadczeń. W ust. 5 wpisano, że samym kierownikom jednostek organizacyjnych (oraz przedsiębiorcom wykonującym działalność jednoosobowo i osobiście) zaświadczenia wydaje ABW lub SKW (zgodnie z właściwością). W ust. 6 opisano możliwość uznaniowego cofnięcia upoważnienia (pkt 1) oraz obowiązek jego cofnięcia (pkt 2) w przypadku skazania osoby go posiadającej prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego lub przedstawienia takiej osobie zarzutów umyślnego popełnienia przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego, zagrożonego karą pozbawienia wolności powyżej 3 lat. W ust. 7 pełnomocnikom ochrony (oraz ABW i SKW w odniesieniu do samych kierowników jednostek organizacyjnych) nadano uprawnienie do sprawdzenia osób ubiegających się o wydanie upoważnienia w Krajowym Rejestrze Karnym (ABW i SKW – dodatkowo możliwość dokonania sprawdzenia w ewidencjach niejawnych), a w ust. 8 – możliwość zwrócenia się do ABW lub SKW o uzyskanie szczegółowych

informacji o treści zarzutów, które ogłoszono osobie ubiegającej się o uzyskanie upoważnienia do informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone”. W ust. 9 narzucono konieczność przechowywania przez 10 lat dokumentacji dotyczącej sprawdzeń, o których mowa w ust. 7-8. W ust. 10 określono, że ważność takiego zaświadczenia będzie trwała tyle, co ważność poświadczenia bezpieczeństwa upoważniającego do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „poufne”, tj. 10 lat, ale tylko w tej jednostce organizacyjnej, w której osoba ta była zatrudniona w chwili uzyskania zaświadczenia (zastrzeżenie dotyczące zatrudnienia w tej samej jednostce organizacyjnej nie będzie dotyczyć osób, którym zaświadczenie wyda ABW lub SKW, tj. kierowników jednostek oraz przedsiębiorców wykonujących działalność jednoosobowo i osobiście).

Do ust. 12 przeniesiono funkcjonującą dotychczas w art. 4 ust. 1 ustawy zasadę wiedzy uzasadnionej (*need-to-know*), dotyczącą udostępniania informacji niejawnych tylko w zakresie obowiązków służbowych. Dokonano też mającej porządkujący charakter zmiany – dotychczasowe brzmienie tego przepisu („informacje niejawne mogą być udostępnione wyłącznie osobie dającej rękojmię zachowania tajemnicy”) wywoływało bowiem szereg niepotrzebnych wątpliwości, gdyż przepisy ustawy wskazują, że ocena dawania rękojmi zachowania tajemnicy dokonywana jest na podstawie postępowania sprawdzającego, podczas gdy podstawę udostępniania informacji niejawnych danej osobie stanowić może jednak nie tylko posiadane przez nią poświadczenie bezpieczeństwa, ale także np. pisemne upoważnienie, o którym mowa w art. 21 ust. 4 pkt 1 (do informacji o klauzuli „zastrzeżone”) czy też pisemna zgoda, wydana w trybie art. 34b ust. 1 ustawy. Do ust. 13 przeniesiono funkcjonującą dotychczas w art. 4 ust. 3 zasadę stosowania przepisów ustawy do dokonywania kontroli (*sensu largo*, nie tylko w zakresie przestrzegania zasad ochrony informacji niejawnych).

W art. 22 sprecyzowano (pkt 1), że zwykle postępowania sprawdzające nie są prowadzone wobec pełnomocników ochrony, zastępców pełnomocnika, administratorów systemów informatycznych oraz kierowników jednostek, a także przy ubieganiu się o dostęp do informacji niejawnych międzynarodowych o klauzuli będącej odpowiednikiem klauzuli „poufne”. W pkt. 2 lit. b sprecyzowano, że postępowania poszerzone wobec pełnomocników i ich zastępców, a także administratorów systemów informatycznych są prowadzone także wówczas, gdy będą pełnić funkcję w jednostce organizacyjnej, gdzie przetwarzane są informacje niejawne o klauzuli „zastrzeżone”. W pkt 2 lit. d zakres podmiotowy przepisu ograniczono do tych osób, które ubiegają się o dostęp do informacji niejawnych NATO, Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Kosmicznej o klauzuli odpowiadającej polskiej klauzuli „poufne” lub wyższej, ponieważ przepis w dotychczasowym brzmieniu może być błędnie interpretowany jako wymóg przeprowadzenia poszerzonego postępowania sprawdzającego bez względu na klauzulę tajności informacji niejawnej międzynarodowej (w tym o klauzuli „zastrzeżone”) oraz wymogi w tym zakresie określone w zawartych przez Rzeczpospolitą Polską umowach międzynarodowych. W obecnym brzmieniu przepis wskazuje jako podstawę do przeprowadzenia poszerzonego postępowania konieczność uzyskania dostępu do wszelkich informacji niejawnych międzynarodowych, a zatem także tych otrzymywanych od innych państw lub wytwarzanych na ich rzecz. Niemniej jednak umowy międzynarodowe zawarte przez Rzeczpospolitą Polską z innymi państwami w zakresie trybu prowadzenia postępowań sprawdzających oraz organów prowadzących te postępowania odwołują się do prawodawstwa wewnętrznego każdej ze stron. Nie ma zatem konieczności wprowadzania odmiennych, bardziej restrykcyjnych, rozwiązań od tych odnoszących się do krajowych informacji niejawnych. Natomiast odmiennie traktuje się informacje niejawne międzynarodowe wytwarzane na rzecz lub udostępnione przez trzy wymienione powyżej organizacje międzynarodowe, w przypadku których, zgodnie z wymogami określonymi przez te organizacje, przeprowadza się poszerzone postępowanie sprawdzające i wydaje poświadczenia bezpieczeństwa wskazujące na uprawnienia w zakresie dostępu do informacji niejawnych organizacji wskazanej wprost w poświadczeniu. Z art. 22 pkt 2 lit. d usunięto również niejednoznaczny fragment dotyczący dostępu wynikającego z umowy zawartej przez Rzeczpospolitą Polską uznając, że dostęp ten zawiera się w pojęciu dostępu do informacji niejawnej międzynarodowej. Z art. 22 ustawy formalnie usunięto

ust. 2, jako dotyczący kwestii poświadczeń bezpieczeństwa, a treść normatywną w nim zawartą przeniesiono do art. 29 dotyczącego tej materii (oznaczono go tam jako ust. 5b).

Zmiana w art. 23 ust. 1 oraz dodanie nowego ust. 2 jest wynikiem konieczności zapobieżenia przypadkom, aby pełnomocnicy ochrony zatrudnieni u kilku różnych przedsiębiorców jednocześnie, nie mogli dokonywać – działając jako pełnomocnicy ochrony przedsiębiorcy posiadającego świadectwo bezpieczeństwa przemysłowego – sprawdzeń w ewidencjach niedostępnych powszechnie wobec osób zatrudnionych u innego przedsiębiorcy, który nie posiada takiego świadectwa, ani jeszcze nie rozpoczął procedury ubiegania się o nie.

Zmiana w art. 23 ust. 3 pkt 1 ma charakter porządkujący. ABW i SKW prowadzą bowiem postępowania sprawdzające nie tylko na wniosek podmiotów „krajowych”, ale także na wniosek organów NATO i UE, a także krajowych władz bezpieczeństwa innych państw-członków NATO lub UE (co uwzględniono w lit. b), wobec obywateli polskich, zatrudnionych tamże. Zapisano także wprost, że ABW i SKW, tak jak 8 innych służb wymienionych w art. 23 ust. 8, prowadzą samodzielnie postępowania wobec własnych pracowników i kandydatów do pracy (art. 23 ust. 3 pkt 2). Mając na względzie konieczność zapobiegania zjawisku „nadprodukcji” poświadczeń bezpieczeństwa (spowodowaną występowaniem o wydanie poświadczenia w przypadkach nieuzasadnionych rzeczywistymi potrzebami dostępu do informacji niejawnych wynikającymi z wykonywanych zadań i obowiązków), projekt wprowadza mechanizm korygujący i filtrujący zasadność kierowanych do ABW wniosków o wydanie takich poświadczeń tj. wprowadza się (w ust. 4) wymóg uzasadnienia wniosku, które musi zawierać wskazanie zadań danej osoby powiązanych ze wskazaniem konkretnego rodzaju informacji niejawnych, spośród określonych w art. 5 ust. 1-4 (konkretne punkty) oraz w art. 11 ust. 2 (informacje niejawne międzynarodowe), do których dostęp jest niezbędny do realizacji tychże zadań. Dodatkowo, w przypadku wątpliwości co do treści takiego uzasadnienia (np. po stwierdzeniu braku związku pomiędzy zadaniami a koniecznością uzyskania dostępu do informacji niejawnych), ABW i SKW będą mogły zwrócić się do wnioskodawcy o przekazanie bardziej szczegółowego uzasadnienia i w takim przypadku bieg terminu realizacji postępowania będzie następował dopiero z chwilą uzyskania odpowiedzi od wnioskodawcy.

Celem zmian w ust. 5-7 jest zachowanie spójności systemu ochrony informacji niejawnych w zakresie sprawdzeń osób zatrudnionych i pełniących służbę w ABW, AW, SKW, SWW, CBA, SOP, Policji, Służbie Więziennej, Straży Granicznej oraz Żandarmerii Wojskowej. Po pierwsze, do osób zajmujących wskazane w tych jednostkach redakcyjnych stanowiska dopisano osoby przewidziane na te stanowiska lub którym powierzono wykonywanie obowiązków na tych stanowiskach. Po drugie, poddanie właściwości ABW i SKW delegowanych poza macierzystą jednostkę funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników innych służb uprawnionych do samodzielnego prowadzenia poszerzonych postępowań sprawdzających jest warunkiem sprawowania skutecznego nadzoru, o którym mowa w art. 10 ustawy. Postępowania sprawdzające przeprowadzone przez służby wymienione w art. 23 ust. 8 nie podlegają żadnej kontroli zewnętrznej (ani ze strony ABW lub SKW, ani ze strony Prezesa Rady Ministrów). Osoby posiadające wydane w tym trybie poświadczenia bezpieczeństwa nie figurują ponadto w ewidencjach prowadzonych w trybie art. 73 ustawy. Zmiana jest dodatkowym potwierdzeniem zasady wyrażonej w art. 29 ust. 5 i art. 34 ust. 1 ustawy (z wyjątkami, które niniejszy projekt wprowadza w art. 29 ust. 5a), że poświadczenia wydane przez służby uprawnione wymienione art. 23 ust. 8, ważne są wyłącznie w tych służbach. Dodatkowo w ust. 7 zapisano, że osoby mianowane na stanowisko szefa (oraz pełnomocnika ochrony i jego zastępców) służby, o której mowa w art. 23 ust. 3 i 8, nie mogą legitymować się poświadczeniem wydanym przez „własną” służbę, ale że warunkiem niezbędnym do mianowania jest posiadanie poświadczenia wydanego przez ABW (dotyczy to SKW, CBA, SOP, Policji, Służby Więziennej, Straży Granicznej) albo SKW (dotyczy to ABW, SWW oraz Żandarmerii Wojskowej). Warunek ten nie będzie musiał być spełniony w stosunku do osób, którym powierzono obowiązki na ww. stanowiskach oraz osób, które w chwili wejścia w życie ustawy w brzmieniu zawartym w projekcie będą zajmować ww. stanowiska (stosowny zapis w przepisach przejściowych, art. 17). W ust. 8 wskazano, że służby

uprawnione do prowadzenia postępowań sprawdzających wobec własnych pracowników mogą też prowadzić je także jako postępowania zwykłe (na polecenie kierownika jednostki organizacyjnej) – przed wydaniem poświadczenia bezpieczeństwa upoważniającego do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” oraz że nie mogą one prowadzić postępowań w związku z ubieganiem się o uzyskanie dostępu do informacji niejawnych międzynarodowych.

Poważne zmiany w art. 24 wynikają przede wszystkim z dotychczasowej praktyki procedur odwoławczych i orzecznictwa sądów administracyjnych. W zdaniu wstępnym sprecyzowano, że oprócz „wątpliwości”, w postępowaniu sprawdzającym ustala się też, czy osoba sprawdzana nie jest lub nie była przedmiotem postępowania karnego (w art. 30 okoliczności te wskazano jako podstawa decyzji o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa).

W ust. 2 pkt 1 do wątpliwości związanych z działalnością przeciw bezpieczeństwu RP dodano udział w takiej działalności przeciwko sojusznikom Polski, co jest logiczną, naturalną konsekwencją dbałości o bezpieczeństwo Polski w ramach systemu euroatlantyckiego. Sprecyzowano też, że inna działalność wymierzona przeciwko RP, stanowiąca przeszkodę w dostępie do informacji niejawnych, dotyczy bezpieczeństwa i porządku ustrojowego państwa, co ma bezpośredni związek z usunięciem z pkt. 3 – jako wątpliwości mającej wpływ na ocenę dawania rękojmi zachowania tajemnicy – przestrzegania porządku konstytucyjnego, jako zapisu mało precyzyjnego, mogącego podlegać skrajnie niekorzystnym dla obywateli interpretacjom, jak chociażby uznawaniu, że nieprzestrzeganie tegoż porządku to m.in. popełnianie wykroczeń, np. drogowych. Do pkt. 3 dodano – jako wątpliwość stanowiącą przeszkodę w dostępie do informacji niejawnych – uczestnictwo, współpracę lub popieranie zorganizowanych grup przestępczych, jako kategorii szczególnego zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa i obywateli, a poprzez to także dla ochrony informacji niejawnych, przede wszystkim z uwagi na rodzaj przestępstw, jakich dopuszczają się te grupy.

W pkt. 4 rozszerzono podstawę odmowy związaną z podawaniem nieprawdziwych informacji także o podawanie niepełnych danych oraz o dozowanie informacji (podawanie niepełnych danych) w toku postępowania, bowiem tego typu „taktyka”, jak wynika z dotychczasowej, kilkunastoletniej praktyki realizacji postępowań, jest stosowana przez osoby świadomie dążące do ukrywania informacji niewygodnych dla siebie (z punktu widzenia oceny dawania rękojmi zachowania tajemnicy), a które ujawniają tego typu informacje tylko po zorientowaniu się z przebiegu postępowania, że organ je prowadzący posiada już – z innego źródła – wiedzę w tym zakresie. Przy ocenie dawania rękojmi zachowania tajemnicy taka postawa osoby sprawdzanej nie powinna być tolerowana, oznaczałaby bowiem zgodę na świadome, „bezkarne” wprowadzanie organu w błąd i – jeżeli nastąpi zmiana okoliczności pod wpływem skutecznego działania organu – ewentualne „bezkosztowe” wycofanie się z takiej postawy.

W pkt. 6 dokonano kolejnego (w stosunku do zmian wprowadzonych ustawą z 5 sierpnia 2010 r. do ustawy z 22 stycznia 1999 r.) sprecyzowania przesłanki decyzji o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa z uwagi na niewłaściwe postępowanie z informacjami niejawnymi w przeszłości. Zmiany w tym zakresie można podzielić na dwie kategorie – z jednej strony są one poszerzeniem praw osoby sprawdzanej poprzez zobowiązanie organu prowadzącego postępowanie dodatkowo do wykazania, że ujawnienie informacji prawnie chronionej skutkowało rzeczywistą szkodą (lit. c). Wprowadzono również odpowiednik przedawnienia – niewłaściwe postępowanie z informacjami prawnie chronionymi może być rozpatrywane jako podstawa do odmowy tylko wówczas, gdy miało miejsce w okresie ostatnich 10 lat. Powyższe zastrzeżenie nie ma jednak charakteru bezwzględnie – jeżeli wcześniejsze niewłaściwe postępowanie z informacjami niejawnymi wywołuje równocześnie inne wątpliwości ustawowe, np. dotyczące udziału w działalności szpiegowskiej, decyzja o odmowie będzie mogła zostać podjęta, tyle że jej podstawą prawną będą inne, niż niewłaściwe postępowanie z informacjami prawnie chronionymi, wątpliwości. Z drugiej strony wskazano, że dla oceny dawania rękojmi zachowania tajemnicy należy brać pod uwagę nie tylko to, jak osoba sprawdzana postępowała w przeszłości z informacjami niejawnymi, ale także ze wszystkimi innymi informacjami podlegającymi prawnej ochronie. Ponadto wskazano, że poprzez niewłaściwe postępowanie z informacjami niejawnymi

należy rozumieć także samo naruszanie przepisów ustawy lub nieprawidłowe (ale tylko w sposób rażący) wypełnianie wynikających z niej obowiązków – tylko pod warunkiem, że nie miało to charakteru incydentalnego i mogło skutkować szkodą dla interesu ochrony tych informacji. Dodatkowo do kategorii osób szczególnie odpowiedzialnych za bezpieczeństwo informacji niejawnych, przede wszystkim z uwagi na niemal pełen zakres dostępu do informacji niejawnych będących w zasobach danej jednostki organizacyjnej, uznano inspektorów bezpieczeństwa informatycznego oraz administratorów systemu (lit. d).

Do wątpliwości mających wpływ na ocenę dawania rękojmi zachowania tajemnicy, także w przypadku zwykłego postępowania sprawdzającego (przy dostępie do informacji niejawnych o klauzuli „poufne”), dodano stan zdrowia psychicznego (w tym dodatkowo niektóre uzależnienia behawioralne, w szczególności od hazardu – pkt 8) osoby mającej taki dostęp uzyskać, bądź już taki dostęp posiadającej (pkt 7 i 8). Uznano, że dotychczasowa praktyka w tym zakresie – zgodnie z którą choroba psychiczna lub uzależnienie od narkotyków albo alkoholizm nie był przeszkodą w uzyskaniu lub pozbawieniu dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” – jest nie do utrzymania nie tylko z punktu widzenia elementarnej logiki, ale przede wszystkim z punktu widzenia interesu ochrony informacji niejawnych, a co za tym idzie, także interesu bezpieczeństwa państwa. Obiektywizm pełnomocników ochrony w zakresie wyjaśniania tego rodzaju wątpliwości zagwarantuje tryb kierowania i przeprowadzania specjalistycznych badań.

W ust. 3 bardziej precyzyjnie opisano wątpliwości związane z kondycją finansową osoby sprawdzanej. Całość wątpliwości związanych z sytuacją finansową uznano za jedną z form wątpliwości dotyczących podatności na wywieranie presji, ponieważ posiadanie majątku niewiadomego pochodzenia niemal automatycznie oznacza, że pierwotnym źródłem takiego majątku jest albo przestępstwo albo przestępstwo karno-skarbowe. Podatność na presję (realna, nie hipotetyczna) występuje też oczywiście w sytuacji braku możliwości spłaty zadłużenia. Celem tej zmiany jest również ujednoczenie oceny dawania rękojmi zachowania tajemnicy – choć w trakcie zwykłego postępowania sprawdzającego tego typu wątpliwości nie będą ustalane (wyjaśniane), to w przypadku, gdy w toku wcześniej prowadzonego poszerzonego postępowania sprawdzającego zostanie ustalone, że osoba nim objęta nie daje rękojmi zachowania tajemnicy, ponieważ dysponuje majątkiem niemającym legalnego pochodzenia, to wówczas taka osoba nie powinna uzyskać także poświadczenia bezpieczeństwa upoważniającego do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” (co jest oczywiste zważywszy na definicję informacji niejawnych o takiej klauzuli). Nie będą już też występować tak kuriozalne sytuacje, kiedy w przypadku ustalenia wątpliwości „finansowych” cofane było nie poświadczenie jako takie, ale tylko jego „część”, w zakresie klauzul „ściśle tajne” i „tajne”.

W pkt. 1 tego przepisu dookreślono, że przy weryfikacji stanu posiadania osoby sprawdzanej punktem odniesienia będzie dochód jedynie legalnie uzyskany i udokumentowany, a także, iż decydująca w takiej sytuacji nie będzie „wyraźność” różnicy pomiędzy poziomem życia (majątkiem) a legalnie uzyskanymi dochodami, a jedynie „nieadekwatność” tego poziomu do dochodów. Trudno bowiem uznać, że dostęp do informacji niejawnych uzyskałaby osoba, w stosunku do której ustalono by, że jej poziom życia nie ma odzwierciedlenia w legalnie uzyskanych dochodach, ale różnica nie jest wyraźna. Użycie zwrotu „nieadekwatny” oznacza, że do decyzji o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa niezbędne będzie jedynie ustalenie, że osoby sprawdzanej nie stać (na podstawie wykazywanych legalnie dochodów) na taki poziom życia, jaki ma (lub miała w przeszłości). Już taka bowiem sytuacja (bez konieczności stwierdzenia, że ta różnica jest wyraźna) powoduje podatność na wywieranie presji z uwagi na najprawdopodobniej przestępcze źródło pochodzenia środków służących osiągnięciu takiego poziomu życia.

W pkt. 2 za wątpliwości dotyczące sytuacji finansowej osoby sprawdzanej (jako formę wątpliwości dotyczących podatności na wywieranie presji) uznaje się również brak faktycznej możliwości regulowania zobowiązań. Dotychczas w tego typu przypadkach jako podstawę odmowy wskazywano podatność na presję, jednakże pełnomocnicy ochrony – zobowiązani do weryfikacji tego typu wątpliwości – nie mieli do tego narzędzi prawnych, choćby w postaci dostępu do rachunków bankowych, czy danych pozostających w gestii biur informacji gospodarczej.

Z ust. 6 do ust. 5 przeniesiono zobowiązanie organu do rzetelnego dokumentowania czynności sprawdzających i umieszczono obok zasad obiektywizmu, bezstronności i najwyższej staranności. W ust. 6 pozostawiono tylko termin realizacji postępowania oraz dookreślono, że złożenie wypełnionej ankiety do pełnomocnika ochrony wyznacza datę wszczęcia postępowania tylko w przypadku postępowania zwykłego.

W ust. 9 dopuszczono możliwość przetwarzania w ramach postępowań sprawdzających nie tylko informacji o osobie sprawdzanej, najbliższych członkach jej rodziny oraz ewentualnie innych osobach wskazanych w ankiecie, ale także o wszystkich innych osobach, także niewymienionych w ankiecie, z którymi kontakty – choćby pośrednie – mogą mieć wpływ na ocenę dawania ręką zachowania tajemnicy. Dotyczy to przede wszystkim sytuacji prowadzenia przez tego typu osoby (mające kontakt z samą osobą sprawdzaną, członkami jej rodziny, ale też np. z obywatelami innych państw, z którymi kontakt utrzymuje osoba sprawdzana) działalności w obcym wywiadzie, zorganizowanej grupie przestępczej albo w innej organizacji o podobnym charakterze. Ponadto należy pamiętać, że art. 24 ust. 3 pkt 1 w dotychczasowym brzmieniu ustawy zobowiązuje organ prowadzący postępowanie sprawdzające do ustalenia, czy poziom życia osoby sprawdzanej wyraźnie przewyższa uzyskiwane przez nią dochody (oczywiście w znaczeniu dochodu legalnie uzyskanego). Tymczasem punktem odniesienia do poziomu życia osoby sprawdzanej wcale nie muszą być i w zdecydowanej większości przypadków nie są tylko jej własne dochody, ale także dochody współmałżonka, a nierzadko także dochody innych osób – w przypadku, gdy osoby te przekazały darowiznę osobie sprawdzanej (lub darowiznę otrzymały – by ustalić, czy tego typu operacja nie miała na celu np. ukrycia majątku przed opodatkowaniem). Uznano zatem, że organ prowadzący postępowanie powinien mieć faktyczną możliwość zbadania – poprzez skierowanie zapytań do różnych instytucji – czy te inne, niż osoba sprawdzana, osoby – po pierwsze – uzyskały dochód wystarczający do zgromadzenia środków przeznaczonych na darowiznę dla osoby sprawdzanej, ale także – po drugie – czy w przypadku, gdy taki dochód jednak uzyskały, były w stanie rzeczywiście akumulować te środki w celu dokonania darowizny dla osoby sprawdzanej, czy też dochód ten – mimo że wyższy, niż kwota późniejszej darowizny – został przeznaczony na inne wydatki, a zatem nie mógł stanowić źródła tej darowizny. W tym celu szczególnie istotne jest uzyskanie dostępu do danych o stanie i historii obrotów na rachunkach bankowych osób, których majątek (w tym dochody i faktyczna ich akumulacja) ma bezpośredni wpływ na poziom życia osoby sprawdzanej. Szczególnie powinno to dotyczyć współmałżonka i partnera osoby sprawdzanej, a także współposiadacza rachunków bankowych, nawet gdy osoby te nie pozostają we wspólnocie majątkowej.

Uniemożliwienie organowi prowadzącemu poszerzone i (będące nierzadko ich następstwem) kontrolne postępowania sprawdzające wykorzystania takiej możliwości wiązałoby się z ryzykiem, że osoba sprawdzana mogłaby dopisać sobie do swojego rachunku jako współwłaściciela członka rodziny albo inną zaufaną osobę, uniemożliwiając w ten sposób dostęp organu do tych danych. Organ prowadzący postępowanie musi mieć też możliwość weryfikacji legalności uzyskiwania i akumulacji dochodów innych osób w przypadkach, gdy dochody te mają wpływ na poziom życia osoby sprawdzanej, ponieważ z punktu widzenia interesu ochrony informacji niejawnych, ale także szerszej rozumianego interesu publicznego niedopuszczalne jest, aby przeszkodą w uzyskaniu dostępu do informacji niejawnych nie był fakt wyznaczania poziomu życia osoby sprawdzanej przez środki uzyskane w postaci nielegalnych korzyści majątkowych (które przekazano członkowi jej rodziny, a ten następnie dokonał darowizny na jej rzecz, lub nastąpił „łańcuszek” darowizn, albo które otrzymał jej współmałżonek) lub środki pochodzące z przestępstw (nie tylko karno-skarbowych) popełnianych przez członków jej rodziny lub partnera (z których to środków osoba sprawdzana korzysta, np. w przypadku, gdy mieszka w domu partnera, który to dom nie mógł zostać kupiony lub wybudowany za środki wykazywane w deklaracjach podatkowych tegoż partnera, a na jego rachunkach bankowych brak akumulacji środków, za które nastąpił taki zakup).

Podobnie w przypadku osób podejrzewanych o kontakty z obcym wywiadem czy grupami przestępczymi – dla określenia dawania ręką zachowania tajemnicy przez osobę sprawdzaną

musi być możliwe sprawdzenie wszystkich osób, które kontaktowały się lub kontaktują z osobą sprawdzaną lub członkiem jej bliskiej rodziny, także, jeżeli osoby te nie są wymienione w ankiecie, w szczególności, gdy nie są wymienione w ankiecie, a być powinny. Nie można bowiem uzależniać skuteczności postępowania (rzetelności dokonania oceny, czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy) np. od tego, czy osoba sprawdzana wpisze jakiegoś cudzoziemca powiązanego z obcymi służbami specjalnymi do stosownego punktu w ankiecie, czy też nie. Ponadto, jeżeli taką „podejrzaną” osobą okaże się np. obywatel polski (lub cudzoziemiec posiadający dodatkowo obywatelstwo polskie), to osoba sprawdzana nie musiałaby wpisywać jej danych do ankiety, a przecież charakter relacji z tą osobą (i pogłębiona wiedza o tej osobie) mogłyby mieć kluczowe znaczenie dla oceny dawania rękojmi zachowania tajemnicy. Z tego względu, także biorąc pod uwagę inne ustawowe zadania ABW i SKW, poszerzenie kręgu osób, których dane można przetwarzać w ramach postępowania sprawdzającego, jest jak najbardziej zasadne, w szczególności biorąc pod uwagę szczególne dobro, jakim jest bezpieczeństwo państwa, w tym jego informacji niejawnych (oraz informacji niejawnych międzynarodowych, których zachowania w tajemnicy Rzeczpospolita Polska zobowiązała się strzec), tym bardziej, że projektowane przepisy nie pozwalają na przetwarzanie dowolnych danych o dowolnych osobach, a jedynie danych (i tylko o tych osobach) w zakresie niezbędnym do ustalenia, czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy.

W ust. 10 jednoznacznie określono, że ankieta bezpieczeństwa osobowego stanowi część akt postępowania, a te chronione są przede wszystkim na podstawie art. 72 ustawy poprzez wskazanie ograniczonego kręgu podmiotów, którym mogą być udostępnione. Jednocześnie zrezygnowano z niejasnego określenia o chronieniu danych z ankiety jak informacji „poufnych” bądź „zastrzeżonych”, co niejednokrotnie prowadziło – poprzez błędną interpretację – do oznaczania ankiet takimi klauzulami tajności i rejestrowania ich jako dokumentów niejawnych, podczas gdy intencją ustawodawcy było jedynie zapewnienie tym ankietom należytej ochrony i nietraktowanie ich jak „zwykłego” (nie niejawnego) zbioru danych. Prowadziło to więc do oznaczania ankiety klauzulą tajności, w sytuacji, gdy nie zawierała ona informacji niejawnych. Przepis taki stanowił niepotrzebny wyłom w ogólnych zasadach oznaczania materiałów klauzulami tajności (zawsze w zależności od konkretnej treści, zgodnie z art. 5 ust. 1-4 ustawy). W przedstawionym projekcie ochronę tę zapewni zdefiniowanie (w art. 2 pkt 19) akt postępowania sprawdzających (których ankieta zawsze będzie integralną częścią) w połączeniu z zasadami udostępniania tych akt, określonymi w art. 72.

Zmiana w art. 25 ust. 1 ma charakter porządkowo-precyzujący, poprzez wskazanie pełniejszego zasobu danych (określanych jako „inne zasoby informacyjne”), które mogą być wykorzystane w postępowaniu sprawdzającym, a które dotychczas mogły nie spełniać kryteriów określających pojęcia „ewidencji”, „rejestru” lub „kartoteki” (np. akta osobowe). Zmiana taka dotyczy także ewidencji niedostępnych powszechnie, terminu nigdzie niedefiniowanego, którego interpretacja (w kontekście podziału na kartoteki „niedostępne powszechnie” i – *a contrario* – „dostępne powszechnie”) mogła nastroczać trudności. Biorąc pod uwagę najnowsze przepisy o ochronie danych osobowych oraz ich interpretacje, można stwierdzić, że w zasadzie niemal każdy zbiór danych osobowych jest czy też powinien być zbiorem niedostępnym. W projekcie przyjęto więc generalną zasadę, że kartoteką niedostępną powszechnie jest kartoteka niejawna (zawierająca informacje niejawne). Dodatkowo wskazano, że w toku każdego postępowania bezwzględnie konieczne jest sprawdzenie w ewidencji służb specjalnych i policji, tak, aby nie była możliwa interpretacja, że wymagane jest tylko sprawdzenie w jakichkolwiek (a więc wcale nie musiałyby być to ewidencje policyjne czy służb specjalnych) ewidencjach niejawnych (niedostępnych powszechnie).

W ust. 2, w zdaniu drugim, dodano obowiązek przekazywania przez pełnomocnika ochrony do ABW lub SKW kopii cz. III i IV ankiety, czyli informacji kluczowych z punktu widzenia oceny dawania rękojmi zachowania tajemnicy, w celu zapewnienia kompleksowości sprawdzenia danych z ankiety w ewidencjach niedostępnych powszechnie (w tym np. kwestii kursów zagranicznych, kontaktów z obywatelami obcych państw, współpracy z organami

bezpieczeństwa PRL, zainteresowań ze strony obcych służb specjalnych, ubieganie się o broń palną).

Dodanie przepisu ust. 5a daje pełnomocnikom ochrony możliwość przeprowadzenia rozmów nie tylko z osobą sprawdzaną, ale także z innymi osobami. Wielu pełnomocników ochrony wielokrotnie wskazywało, że brak jednoznacznego wskazania, co do tego że mogą oni przeprowadzić w toku zwykłego postępowania sprawdzającego rozmowę z innymi osobami, utrudnia często skuteczne przeprowadzenie postępowania, w przypadku wystąpienia wątpliwości dotyczących dawania rękojmi zachowania tajemnicy. W ust. 7, dotyczącym przesłanek odstąpienia od wysłuchań, dopisano (nowy pkt 3) konieczność odstąpienia od wysłuchania w przypadku ustalenia wątpliwości związanych ze stanem zdrowia i występowaniem uzależnień (gdyż tego typu wątpliwości mogą być usunięte jedynie przez lekarza psychiatrę, a nie przez wyjaśnienia samego zainteresowanego), a także wprowadzono (pkt 1) zasadę odstąpienia od wysłuchania, gdyby jego przeprowadzenie wiązało się już z „ryzykiem ujawnienia” informacji niejawnych (dotychczas należało odstąpić od wysłuchania, jeśli jego przeprowadzenie „powodowałoby” takie „ujawnienie”).

Dodanie ust. 8 sankcjonuje wynikającą z innych przepisów prawa (m.in. art. 304 § 2 k.p.k.) oraz praktyki realizacji postępowań sprawdzających możliwość kierowania „zapytań weryfikacyjnych”, tj. takich, których celem jest weryfikacja prawdziwości dokumentów lub wyjaśnień przekazanych przez osobę sprawdzaną lub uzyskanych w wyniku innych czynności w toku postępowania (czego nie sposób wymagać bez przekazania podmiotowi, który ma tę weryfikację przeprowadzić, materiałów i informacji, które powinny być zweryfikowane,), jak również takich, które mogą być jednocześnie zawiadomieniami o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa albo przestępstwa karno-skarbowego (lub odrębnego kierowania takich zawiadomień już po zakończeniu postępowania).

Dodanie ust. 9 umożliwia kierowanie osoby sprawdzanej przez organ prowadzący postępowanie sprawdzające na specjalistyczne badanie w toku zwykłego postępowania sprawdzającego i jest skorelowane ze zmianami w art. 24 ust. 2 pkt 7 i 8, oznaczającymi konieczność wyjaśniania w toku tego rodzaju postępowania wątpliwości dotyczących zdrowia psychicznego oraz uzależnienia od np. narkotyków czy hazardu. Na skutek zawartego w ust. 10 tego artykułu upoważnienia do wydania przez Prezesa Rady Ministrów stosownego rozporządzenia możliwe będzie kompleksowe rozwiązanie kwestii kierowania osoby sprawdzanej na badania przez wszystkie organy uprawnione do realizacji postępowań sprawdzających (zarówno pełnomocników ochrony jak i służby wymienione w art. 23 ust. 3 i 8 ustawy), tzn. w jakich sytuacjach, do jakich placówek służby zdrowia, jak ma wyglądać zaświadczenie, kto opłaca badanie itp. Lekarzowi przeprowadzającemu badanie zagwarantuje się posiadanie pełnej wiedzy o faktycznych powodach skierowania na nie osoby sprawdzanej.

W części wstępnej art. 26 ust. 1 przywołano przepisy art. 25 (w nowym brzmieniu), określające czynności, które będą miały zastosowanie do poszerzonych postępowań sprawdzających (tj. sprawdzenia w ewidencjach – ust. 1, możliwość rozmowy z innymi osobami – ust. 5, wysłuchanie – ust. 6-7, kierowanie na specjalistyczne badanie – ust. 9 oraz możliwość kierowania „zapytań weryfikacyjnych”/zawiadomień o popełnieniu przestępstwa – ust. 8). Uchylono pkt 1 (na skutek dodania ust. 5a w art. 25), w w pkt. 2 poszerzono „obszar” przeprowadzenia wywiadu o osobie sprawdzanej, nie ograniczając go wyłącznie do miejsca zamieszkania, ale do wszystkich miejsc aktywności życiowej, w tym z przeszłości (czyli np. miejsc pracy, nauki, domu rodzinnego).

Rozszerzenie uprawnień dotyczących dokonywania sprawdzeń danych finansowych nie tylko wobec osoby sprawdzanej, ale także innych osób, które pozostają z nią we wspólnym gospodarstwie domowym, są współwłaścicielami rachunków bankowych lub też są darczyńcami lub osobami obdarowanymi dla ww. osób (w pkt. 3) szczegółowo uzasadniono przy okazji zmiany w zmienionego brzmienia ust. 9 w art. 24. Dodatkowo zmieniono dotychczas stosowany termin „historia stanu i obrotów na rachunku bankowym” na precyzyjny opis konkretnych danych, jakie powinno zawierać zestawienie przekazywane przez bank, ponieważ w dotychczasowej praktyce

zdarzały się sytuacje, że bank przekazywał jedynie dane o dacie i kwocie operacji, bez informowania o jej tytule i typie oraz danych rachunku przeciwstawnego (a więc wbrew funkcjonującej od 1999 r. intencji ustawodawcy oraz wbrew przepisowi art. 26 ust. 3, odwołującemu się do odpowiednich przepisów obowiązującej wówczas ustawy o kontroli skarbowej), co w praktyce uniemożliwiało organowi prowadzącemu postępowanie analizę uzyskanych informacji i zestawienie danych pod kątem weryfikacji legalności źródeł zasilen tego rachunku (w tym np. informacji o innych rachunkach należących do osoby sprawdzanej w sytuacji przesuwania środków pomiędzy własnymi rachunkami). Oznaczało to także wydłużenie się terminu realizacji postępowania, bo o te informacje organ prowadzący postępowanie sprawdzające musiał zwracać się do samej osoby sprawdzanej (w formie uzyskania jej zgody na udostępnienie przez bank pełnej historii rachunku).

W zmienionym ust. 1 pkt 3 wskazano, że udostępnia się dane o obrotach na rachunku bankowym osoby sprawdzanej także wówczas, gdy nie jest ona wyłącznym (jedynym) właścicielem rachunku. Wskazano, że udostępnia się dane o obrotach na rachunkach bankowych także innych osób, oczywiście tylko tych, które mają finansowe powiązania z osobą sprawdzaną (rozumiane w tym sensie, że albo ich dochody lub majątek podwyższają poziom życia osoby sprawdzanej, albo osoba sprawdzana ponosi koszty tych powiązań). Jest to o tyle istotne, że może zapewnić wyjaśnienie wątpliwości dotyczących legalności pochodzenia majątku osoby sprawdzanej (oraz innych osób, z którymi współtworzy gospodarstwo domowe) w sytuacji, gdy pochodzi on z darowizny od osoby, z którą w chwili prowadzenia postępowania osoba sprawdzana nie ma kontaktu (śmierć, wyjazd na stałe za granicę, kłótnia rodzinna) i nie ma innej możliwości wykazania (a służba prowadząca postępowanie – ustalenia), że majątek ten był lub jest legalnego pochodzenia. Dodatkowo w ust. 3 sprecyzowano, że przywołane w nim przepisy, w tym ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, zawierające szczegółowy wykaz danych, jakie banki są zobowiązane udostępniać, stosuje się do zakresu danych, jakie banki lub inne instytucje finansowe są zobowiązane przekazywać na potrzeby postępowań sprawdzających. Odwołanie do obu tych przepisów (tj. art. 26 ust. 1 pkt 3 i ust. 3 w projektowanym brzmieniu) zawarto też w ustawie – Prawo bankowe (stosowna zmiana – w przepisach zmieniających, art. 5).

Dotychczasowy ust. 6 usunięto a jego treść (dotyczącą kierowania na specjalistyczne badania) przesunięto już do przepisu regulującego zwykle postępowanie sprawdzające (art. 25 ust. 9). W miejsce uchylonego przepisu zaproponowano możliwość wykonania przez organ prowadzący postępowanie badania poligraficznego – wyłącznie na pisemny wniosek osoby sprawdzanej w celu wyjaśnienia wątpliwości, o których mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1-6 oraz ust. 3 (art. 26 ust. 7). Ponadto przewidziano wykonanie takiego badania – w formie zobowiązania osoby sprawdzanej przez służbę prowadzącą postępowanie – w przypadku ustalenia wątpliwości, o których mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1-3 oraz pkt 6 lit. c (art. 26 ust. 8). Wskazano (ust. 9), że badanie przeprowadzają wyłącznie służby, o których mowa w art. 23 ust. 3 i 8 oraz że nie przeprowadza się takiego badania w przypadku przeprowadzenia wysłuchania.

Usunięto (pkt 4 w art. 27 ust. 1) możliwość zawieszenia postępowania w przypadku braku możliwości skutecznego przeprowadzenia tegoż postępowania z przyczyn niezależnych pod organu, w takim przypadku postępowanie powinno być umarzone (stosowna zmiana w art. 31 ust. 1 dodawany pkt 3a). W ust. 3 wskazano, że o wydaniu postanowienia o zawieszeniu postępowania oraz o jego podjęciu strony nie będą „informowane”, ale „dowiedzą” się o tym poprzez doręczenie tegoż postanowienia (analogiczna zmiana dotyczy decyzji o umorzeniu postępowania, art. 31 ust. 2). Porządkowy i praktyczny charakter ma dodanie ust. 3a umożliwiającego podejmowanie czynności przez organ w trakcie zawieszenia postępowania w celu ustalenia, czy nie ustały przesłanki leżące u podstaw postanowienia o zawieszeniu procedury (analogicznie do art. 102 k.p.a.).

Także porządkowy i praktyczny charakter mają zmiany w art. 28 pkt 2 i 3, które precyzują, że umorzenie postępowania sprawdzającego oraz odmowa wydania poświadczenia bezpieczeństwa muszą mieć formę prawną decyzji.

Zmiana w art. 29 ust. 5 w zakresie ważności (w znaczeniu: odpowiedniości) poświadczeń bezpieczeństwa wydanych przez służby inne niż ABW i SKW przywraca stan prawny funkcjonujący w latach 1999-2010 (choć niezapisany wprost w obowiązujących wówczas przepisach, a bazujący na opinii prawnej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego), zgodnie z którym poświadczenia wydawane przez te organy w zakresie dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” były ważne także poza służbą w tychże organach. Takie rozwiązanie jest w pełni uzasadnione pozycją tych służb w systemie organów państwowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa, nawet w sytuacji, gdy postępowania poprzedzające wydanie takich poświadczeń nie będą podlegać kontroli zewnętrznej. Trudno bowiem uznać, że postępowania takie są i będą prowadzone według gorszych standardów, niż zwykle postępowania sprawdzające prowadzone przez pełnomocników ochrony w innych instytucjach państwowych, samorządowych oraz u przedsiębiorców. Dodatkowo, w ust. 5a, nadano szefom tych służb, a także Szefom ABW i SKW, możliwość uznania za odpowiednie (ważne) - także w zakresie dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „tajne” i „ściśle tajne” - poświadczeń wydanych przez te wszystkie służby w stosunku do osób, które zmieniają miejsce pełnienia służby (np. przechodzą z Policji do Straży Granicznej lub ze Służby Wywiadu Wojskowego do ABW). Podjęcie takiej decyzji nie będzie obowiązkiem, a jedynie możliwością i leżało będzie wyłącznie w gestii szefa służby zatrudniającej osobę posiadającą takie poświadczenie. Ust. 5b zawiera treść przepisu przeniesioną z dotychczasowego art. 22 ust. 2. W ust. 5c zapisano zasadę, że pełnomocnikom ochrony oraz ich zastępcom (a więc osobom, które aby objąć swoje funkcje, muszą legitymować się poświadczeniem bezpieczeństwa), w sytuacji, gdy pełnią lub będą pełnić swą funkcję w jednostce organizacyjnej przetwarzającej informacje niejawne wyłącznie o klauzuli „zastrzeżone” (a przy dostępie do informacji niejawnych o takiej klauzuli nie wydaje się poświadczeń bezpieczeństwa), będzie wydawane poświadczenie bezpieczeństwa upoważniające do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „poufne”.

U podstaw nowej redakcji ust. 1 i 2 w art. 30 leży głównie doświadczenia z dotychczasowej praktyki procedur odwoławczych i orzecznictwa sądów administracyjnych. Wprowadzenie bardziej precyzyjnego określenia przesłanek negatywnej oceny organu prowadzącego postępowanie sprawdzające jest korzystne – z punktu widzenia transparentności i precyzji przepisów – dla wszystkich stron procedury, również organów odwoławczych i sądowych. W pkt. 1 zachowano dotychczasową formułę o nieusunięciu określonych w tym przepisie wątpliwości (bo już taka sytuacja powoduje, że osobie sprawdzanej nie można udostępnić informacji niejawnych). W pkt. 2 jako podstawę decyzji o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa wskazano nie tylko samo nieusunięcie ustalonych wątpliwości (*de facto* oznaczające brak pewności organu co do okoliczności faktycznych ustalonych w postępowaniu lub co do oceny faktycznych ustaleń), ale ustalenie bez wątpliwości konkretnych okoliczności (np. świadomego wprowadzania organu prowadzącego postępowanie w błąd w ankiecie i w postępowaniu, uzależnienia od alkoholu, występowania okoliczności powodujących podatność na presję – w sytuacji, gdy sama osoba sprawdzana się do tego przyzna lub organ ustali, że na osobę sprawdzaną jest ta presja już wywierana) wskazanych w art. 24 ust. 2 lub 3. W pkt. 3 umieszczono podstawę odmowy, dotychczas funkcjonującą w ust. 2, w postaci skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego, także popełnione za granicą, lub umyślne przestępstwo skarbowe, na karę pozbawienia wolności albo popełnienie czynu mogącego wywoływać wątpliwości, o których mowa w art. 24 ust. 2 lub 3.

W nowym brzmieniu ust. 2 dodano, jako fakultatywną podstawę do odmowy wydania poświadczenia bezpieczeństwa, szczególnie często występujący jako faktyczna podstawa takiej decyzji (dotyczy to najczęściej decyzji o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa) przypadek wątpliwości dotyczących podatności na wywieranie presji, kiedy przeciwko osobie objętej postępowaniem sprawdzającym toczy się postępowanie karne (bez prawomocnego orzeczenia). Powyższa zmiana jest zgodna z wieloletnią praktyką organu odwoławczego oraz orzecznictwem sądu administracyjnego i NSA, i wprowadza przejrzyste dla osoby sprawdzanej (bez odwoływania

się do podatności na szantaż lub wywieranie presji) kryterium decyzji o odmowie wydania/cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa (zgodne też z dotychczas funkcjonującymi przepisami w zakresie wznowienia postępowania, art. 39 ust. 1 ustawy). Uznano jednak, że taka przesłanka będzie jedynie przesłanką fakultatywną, ponieważ z dotychczasowej praktyki realizacji postępowań (w tym uzyskiwanych opinii prawnych) wynika, że tego typu przesłanka nie powinna mieć zastosowania do niektórych kategorii osób, np. w stosunku do tych, które funkcje wymagające dostępu do informacji niejawnych objęły w wyniku wyborów powszechnych.

Korzystne, zarówno dla systemu ochrony informacji niejawnych, jak i dla osoby sprawdzanej (większa przejrzystość), jest także dodanie ust. 2a, do tej pory bowiem przepisy ustawy nie wskazywały *explicite*, jak ma zachować się pełnomocnik ochrony po uzyskaniu negatywnej opinii ABW lub SKW (oraz wg jakich kryteriów opinia ta ma być sformułowana). Wprowadzenie takiej podstawy odmowy poszerza także prawa osoby objętej zwykłym postępowaniem sprawdzającym, która uzyskuje świadomość, że negatywna decyzja jest wynikiem zastrzeżeń służb. Zmiana pkt 9 w ust. 4 wynika ze zmiany dotyczącej organu odwoławczego (uzasadnienie dot. art. 35).

W wyniku nadania nowego brzmienia ust. 5 w art. 30 o prawnych (ale nie o faktycznych) podstawach decyzji negatywnej (odmowie wydania lub cofnięciu poświadczenia) informowany będzie także podmiot kierujący wnioskiem o przeprowadzenie postępowania. Jest to całkowicie logiczne ze względu na dalsze konsekwencje tej decyzji w kontekście np. przepisów prawa pracy i korzystne dla obywateli. Ewentualne zwolnienie z pracy będzie mogło być uzasadnione dokonanyymi w toku postępowania sprawdzającego ustaleniami, a nie samą negatywną decyzją (dotychczas kierownik jednostki otrzymywał jedynie informację o sposobie zakończenia postępowania).

W ust. 7, w zamian za rezygnację z procedury wznowienia postępowania (szczegóły w uzasadnieniu usunięcia art. 39-41 ustawy), dodano możliwość skrócenia rocznej karencji co do możliwości przeprowadzenia kolejnego postępowania sprawdzającego w stosunku do osoby, której odmówiono wydania lub cofnięto poświadczenie bezpieczeństwa, o ile decyzja ta została wydana w związku z toczącą się przeciwko takiej osobie procedurą karną, a następnie osoba ta została uniewinniona lub prowadzone wobec niej postępowanie karne umorzono, a także, gdy wystąpiły okoliczności, skutkujące w procedurze administracyjnej jej wznowieniem lub stwierdzeniem nieważności decyzji (np. gdy decyzja została wydana z naruszeniem prawa lub bez podstawy prawnej).

Dodano też przepis ust. 7a jednoznacznie określający skutki wydania przez uprawnione służby decyzji o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa (utrata ważności wszystkich posiadanych przez tę osobę poświadczeń bezpieczeństwa oraz upoważnień do dostępu do informacji niejawnych).

Do art. 31 ust. 1 dodano, jako pkt 3a, podstawę umorzenia postępowania w sytuacji, gdy przeprowadzenie skutecznego postępowania sprawdzającego nie jest możliwe z przyczyn niezależnych od organu je prowadzącego, która to okoliczność stanowiła dotychczas podstawę jedynie do zawieszenia postępowania. Sprecyzowano też, że okolicznością taką jest w szczególności sytuacja, gdy osoba sprawdzana nie przybywała długi okres w Polsce (celowo jednak nie wskazuje się konkretnego terminu). Ze względów praktycznych, z korzyścią dla wnioskodawców oraz osób sprawdzanych, wprowadzono (ust. 2a) zasadę „płynnej kontynuacji” postępowania w sytuacji zmiany wnioskodawcy.

Zmiana w art. 32 ust. 4 czyni „dwukierunkową” zasadę, iż osoba posiadająca tzw. krajowe poświadczenie bezpieczeństwa, wydane przez ABW, AW, SKW oraz SWW, może na jego podstawie uzyskać poświadczenie bezpieczeństwa organizacji międzynarodowej. Zmiana oznacza zatem, że podstawą wydania drugiego poświadczenia jest przeprowadzone postępowanie sprawdzające, a nie „rodzaj” już posiadanego poświadczenia. Ponieważ postępowanie sprawdzające przed wydaniem poświadczenia bezpieczeństwa organizacji międzynarodowej prowadzone jest na

tych samych zasadach, nie ma podstaw, aby osoby posiadające tylko takie poświadczenie musiały być objęte dodatkowym postępowaniem w przypadku konieczności uzyskania poświadczenia krajowego. Zmiana jest skierowana także do obywateli polskich pracujących w organach NATO oraz UE i posiadających poświadczenia bezpieczeństwa tych organizacji, którzy muszą się zapoznać z informacjami niejawnymi innych państw (a nie organizacji międzynarodowych) i podstawą takiego zapoznania jest posiadanie „krajowego” poświadczenia bezpieczeństwa.

Wyjściem naprzeciw racjonalności działania organów państwa jest także dodana w ust. 4a możliwość zastosowania przepisów ust. 4 (dotyczących przeprowadzenia „uproszczonego” postępowania) do przypadków, kiedy osoba posiadająca poświadczenia bezpieczeństwa wydane niedługo wcześniej i upoważniające do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „tajne” potrzebuje uzyskać poświadczenie bezpieczeństwa upoważniające do dostępu do informacji niejawne o wyższej klauzuli tajności. Ust. 4b określa, że tego typu „uproszczone” postępowanie może być przeprowadzone jedynie przez tę służbę, która prowadziła poprzednie postępowanie sprawdzające. Ust. 4c określa warunki wszczęcia takiego postępowania, którymi są pisemna zgoda na jego przeprowadzenie (w „normalnym” postępowaniu zgoda jest umieszczana w ankiecie) oraz aktualizacja danych ankiety (względnie oświadczenie o braku zmian w danych wpisanych do poprzedniej ankiety).

Z uwagi na występujące w czasie obowiązywania pierwszej ustawy o ochronie informacji niejawnych (w latach 1999-2010) niejasności co do organu właściwego do prowadzenia kontrolnego postępowania sprawdzającego, w ustawie z 2010 r. dokonano szeregu zmian precyzyjniej opisujących tę właściwość. Przyjęto rozwiązanie polegające na tym, że organem właściwym dla przeprowadzenia takiego postępowania jest ten organ, który byłby właściwy dla przeprowadzenia kolejnego postępowania sprawdzającego i to rozwiązanie pozostaje utrzymane w obecnie przedstawianym projekcie (art. 33 ust. 2 pkt 1). Wątpliwości budziła jednak sytuacja, w której osoba już objęta lub która dopiero miała zostać objęta kontrolnym postępowaniem sprawdzającym, została zwolniona lub sama zrezygnowała z pracy na stanowisku związanym z dostępem do informacji niejawnych. Stosując odpowiednio przepisy ustawy odnoszące się do właściwości organów do przeprowadzenia „normalnego” postępowania sprawdzającego uznawano, że postępowania kontrolnych nie wszczyna się w stosunku do osób niezatrudnionych, a już prowadzone wobec takich osób – umarza się. Powodowało to niebezpieczną z punktu widzenia systemu ochrony informacji niejawnych sytuację, w której osoba taka mogła wylegitymować się posiadaniem poświadczenia bezpieczeństwa przed innym pracodawcą i tylko na tej podstawie uzyskać dostęp do informacji niejawnych – przynajmniej do czasu, gdy pełnomocnik ochrony tej instytucji uzyskał od ABW lub SKW informację o tym, że taka osoba powinna zostać objęta postępowaniem kontrolnym. Dlatego też, biorąc pod uwagę przede wszystkim bezpieczeństwo systemu ochrony informacji niejawnych, zdecydowano się na nowe kompleksowe uregulowanie właściwości organów do prowadzenia postępowań kontrolnych w odrębnej jednostce redakcyjnej (art. 33). Wprowadzono (ust. 2) zasadę, że postępowania kontrolnych nie będą prowadzić pełnomocnicy ochrony, a jedynie ABW i SKW (z tym że – w stosunku do własnych pracowników, w tym także byłych pracowników – pełnomocnicy ochrony pozostałych uprawnionych służb). Zdecydowano, że kontrolne postępowania sprawdzające będą prowadzone także wobec osób niezatrudnionych z dostępem do informacji niejawnych, ale posiadających ważne poświadczenia bezpieczeństwa – w ust. 3 wskazano, że w przypadku takich osób organem właściwym do prowadzenia postępowania kontrolnego będzie organ, który wydał poświadczenie bezpieczeństwa, a przypadku, gdy poświadczenie wydał pełnomocnik ochrony (z wyjątkiem pełnomocników ochrony służb, o których mowa w art. 23 ust. 8) – ABW (lub SKW w sferze wojskowej). Gdy informację, która powinna skutkować wszczęciem postępowania kontrolnego, uzyskał pełnomocnik ochrony, przekazuje je (ust. 4) do ABW lub SKW, albo do służby, o której mowa w art. 23 ust. 8, jeśli otrzymał wcześniej informację o zatrudnieniu tamże tej osoby.

Wyjątkiem, mającym pierwszeństwo przed ogólną zasadą właściwości do prowadzenia postępowań kontrolnych w stosunku do osób niezatrudnionych z dostępem do informacji

niejawnych, będzie sytuacja, w której informację, która powinna skutkować wszczęciem postępowania kontrolnego, uzyskała służba, w której dana osoba była zatrudniona lub wykonywała prace zleczone, a która nie wydała tej osobie poświadczenia bezpieczeństwa, to właśnie ta służba, która uzyskała ww. informację, a nie ta, która wydała poświadczenie, będzie właściwa do prowadzenia postępowania kontrolnego (ust. 5). Niezależnie od zakresów właściwości opisanych powyżej, ABW lub SKW będzie mogła (ust. 6) wszcząć kontrolne postępowanie sprawdzające wobec osoby, w stosunku do której ujawnione zostały informacje wskazujące na występowanie „najgroźniejszych” z punktu widzenia bezpieczeństwa systemu ochrony informacji niejawnych wątpliwości (o których mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1-3) oraz okoliczności związane ze skazaniem lub wszczęciem postępowania karnego przeciwko takiej osobie, a także w stosunku do kierownika przedsiębiorcy. Powodem włączenia tego przepisu do projektu ustawy jest głównie wprowadzenie zasady „ważności/odpowiedniości” poświadczeń wydanych przez służby, o których mowa w art. 23 ust. 8, poza tymi służbami (w zakresie klauzuli „poufne” lub o wyższych klauzulach – w innej służbie, o której mowa w art. 23 ust. 3 lub 8) oraz konieczność zapewnienia spójności systemu ochrony informacji niejawnych. Nowe brzmienie przepisu ust. 6 jest też doprecyzowaniem dotychczas funkcjonującego w ust. 3 art. 30 ustawy przepisu o możliwości wszczęcia przez ABW lub SKW w stosunku do osób niezatrudnionych postępowań kontrolnych z uwagi na względy bezpieczeństwa państwa. W ust. 7 zapisano zasadę kontynuacji postępowania kontrolnego przez organ, który je wszczął, w przypadku ustania zatrudnienia z dostępem do informacji niejawnych osoby objętej takim postępowaniem.

Mając jednak na względzie słuszny interes obywateli, którzy z racji niezatrudnienia nie posiadają już dostępu do informacji niejawnych i o dostęp taki nie zamierzają się ubiegać, a jednocześnie nie życzą sobie być objętymi postępowaniami kontrolnymi, projekt wprowadza w ust. 8 możliwość skutecznego „zabezpieczenia” się przed taką aktywnością służb. Obywatel będzie mógł złożyć oświadczenie o zrzeczeniu się uprawnień do dostępu do informacji niejawnych i odesłać oryginały posiadanych poświadczeń do organu, który je wydał (zawiadamiając o tym fakcie ABW lub SKW). W takim przypadku organ będzie zobowiązany do umorzenia już wszczętego postępowania kontrolnego oraz nie będzie mógł wobec takiej osoby wszcząć takiego postępowania.

Do odrębnej jednostki redakcyjnej (dodawany art. 33a) przeniesiono z dotychczasowego art. 33 ustawy ustępy 5-13 regulujące zasady prowadzenia kontrolnego postępowania sprawdzającego. W ust. 1 (art. 33 dotychczasowy ust. 5 ustawy) dodano – jako czynność możliwą do podjęcia jeszcze przed wszczęciem postępowania kontrolnego – rozmowę z osobą posiadającą poświadczenie. Z uwagi na pozbawienie pełnomocników ochrony możliwości prowadzenia postępowań kontrolnych ujednociono zapis dotyczący podejmowania w tym trybie także sprawdzenia w ewidencjach niejawnych. Zmiana ta ma na celu zwiększenie możliwości weryfikacyjnych organu przed wszczęciem postępowania kontrolnego, co – szczególnie w przypadku rozmowy z osobą sprawdzaną – jest jednak także korzystne dla osoby, wobec której rozważane jest wszczęcie takiego postępowania, gdyż wszczęcie postępowania kontrolnego stanowiło zawsze znaczącą dotkliwość i może rodzić poważne skutki (do zwolnienia z pracy włącznie), natomiast rezultat tego typu czynności weryfikacyjnej (rozmowa) może bowiem pozwolić na niewszczywanie postępowania kontrolnego.

Wprowadzono także (ust. 2) możliwość weryfikacji przez służby informacji mogących mieć istotne znaczenie dla oceny dawania rękojmi zachowania tajemnicy przez osobę posiadającą ważne poświadczenie bezpieczeństwa i zajmującą stanowisko związane z dostępem do informacji niejawnych. Weryfikacja ta będzie mogła mieć z jednej strony postać czynności, o których mowa w ust. 1, ale także postać zobowiązania osoby do uaktualnienia niezbędnych informacji zawartych w ankiecie (niewypełnienie tego zobowiązania będzie mogło stanowić podstawę do wszczęcia postępowania kontrolnego). Powyższe może być z punktu widzenia systemu bezpieczeństwa informacji niejawnych konieczne, np. w sytuacji, gdy osoba zatrudniona w MSZ wstąpi w związek małżeński z obywatelem innego państwa.

Istotne znaczenie mają zmiany dokonane w ust. 3 pkt 4 i 5, które uszczelniają system ochrony informacji niejawnych w ten sposób, że o tym, iż wszczęto i z jakim wynikiem zakończono kontrolne postępowanie sprawdzające, informowany jest także organ, który wydał poświadczenie bezpieczeństwa (jest przecież możliwa sytuacja, że ABW cofa poświadczenie wydane przez SKW, zatem SKW powinna otrzymać informację o tym fakcie), co gwarantuje, że w przypadku cofnięcia poświadczenia nie będzie możliwości posługiwania się nim w nowym miejscu pracy. Zmiana ta jest skorelowana ze zmianą w art. 34 ust. 2 i 3. Dodano też konieczność informowania nie tylko o wszczęciu postępowania kontrolnego, ale też o jego przedłużeniu i zakończeniu. W ust. 4 wskazano, z uwagi na dbałość o spójność systemu ochrony informacji niejawnych oraz o jego bezpieczeństwo, że skutkiem wszczęcia postępowania kontrolnego musi być również pozbawienie osoby nim objętej dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” (w formie cofnięcia tej osobie upoważnienia do dostępu do takich informacji). W ust. 5 preredagowano zastosowanie przepisów „normalnego” postępowania do postępowania kontrolnego oraz wskazano, że w sytuacji ustalenia okoliczności stanowiących podstawę do cofnięcia poświadczenia, można odstąpić od obligatoryjnego wykonywania sprawdzeń w ewidencjach. Dodanie tego zdania wynika także z dotychczasowej praktyki procedur odwoławczych i orzecznictwa sądu administracyjnego.

Zmiana treści pkt. 3 w ust. 8 sankcjonuje istniejącą od 2011 roku, ale niezapisaną *explicite*, praktykę, że umorzenie kontrolnego postępowania sprawdzającego może nastąpić już po 6 miesiącach, jeśli nie zostało przedłużone. Powyższe oznaczono jako lit. a oraz dodano zapis (lit. b), że umorzenie postępowania kontrolnego nastąpi w przypadku zrzeczenia się przez osobę nim objętą uprawnień do dostępu do informacji niejawnych oraz odesłania poświadczeń bezpieczeństwa.

Dotychczasowy obszerny (15 ustępów) art. 34 ustawy podzielono na 3 artykuły. W nowym brzmieniu art. 34, który będzie obejmował materię wyłączeń z obowiązku przeprowadzenia postępowania sprawdzającego, w ust. 1, obok dotychczasowej zasady przedstawienia ważnego poświadczenia bezpieczeństwa wpisano w zdaniu drugim zasadę odpowiedniości poświadczeń bezpieczeństwa wydanych przez służby, o których mowa w art. 23 ust. 8 (zgodnie ze zmianą wprowadzoną w art. 29 ust. 5-5c). Fundamentalną zmianą jest nowe brzmienie nadane ust. 2 służące zapewnieniu bezpieczeństwa systemu ochrony informacji niejawnych, poprzez konieczność potwierdzenia (w formie braku zastrzeżeń) ważności poświadczenia (a nie, jak dotychczas, tylko informowanie służby o zatrudnieniu osoby z poświadczeniem, której można było od razu dać dostęp do informacji niejawnych). Zmiana ta uniemożliwi zapoznawanie się z informacjami niejawnymi na podstawie nieważnego poświadczenia bezpieczeństwa (cofniętego lub zawieszono w związku z kontrolnym postępowaniem sprawdzającym). W ust. 3 wprowadzono obowiązek udzielenia przez służbę odpowiedzi w terminie 7 dni od otrzymania od kierownika jednostki organizacyjnej informacji o zamiarze zatrudnienia osoby legitymującej się poświadczeniem bezpieczeństwa, a nieudzielenie takiej odpowiedzi w tym terminie będzie rozumiane jako zgoda (tzw. milcząca zgoda). W ust. 4 sprecyzowano, że szefowie służb, o których mowa w art. 23 ust. 8, zwolnieni z obowiązku informowania o zatrudnieniu takiej osoby, tylko w stosunku do ABW i SKW (jako dodatkowa informacja), ale są zobowiązani zweryfikować ważność poświadczenia bezpieczeństwa w organie, który go wydał.

W dodawanym art. 34a ujęto wszystkie przypadki specjalnego trybu przeprowadzania postępowania sprawdzającego, uregulowane dotychczas w art. 34 ust. 11-14 ustawy z 2010 r.

W odrębnej jednostce redakcyjnej (dodawany art. 34b) zamieszczono nowe uregulowania dotyczące przypadków udzielania tymczasowej zgody na dostęp do informacji niejawnych. W ust. 1 (dotychczasowy ust. 5 w art. 34 ustawy) dodano pkt 3, zgodnie z którym będzie możliwe wydanie przez Szefa ABW lub Szefa SKW zgody na dostęp do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” kierownikowi jednostki organizacyjnej (lit. a), a także o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne” pełnomocnikowi ochrony lub jego zastępcy, którzy będą posiadać ważne poświadczenie bezpieczeństwa wydane przez te służby (ale którego ważność w zakresie ww. klauzul – wygasła,

lecz nadal jest ważne w zakresie niższej klauzuli). W ust. 2 zastrzeżono, że zgoda nie będzie wydawana w sytuacji, gdyby mogło to spowodować szkody dla interesu ochrony informacji niejawnych, a także, że brak zgody nie wymaga uzasadnienia. W ust. 6 zawarto zasady dostępu do informacji niejawnych w postępowaniu przed sądami oraz zasady zwalniania od obowiązku zachowania w tajemnicy informacji niejawnych, dotychczas opisane w art. 4 ust. 2.

Rozdział 5. Kancelarie tajne. Środki bezpieczeństwa fizycznego.

Dotychczasowe przepisy zawarte w art. 42-44 ustawy zostały zmodyfikowane i uporządkowane w nowych brzmieniach w art. 42, 42a i 43. Dokonane zmiany i modyfikacje mają na celu zwiększenie przejrzystości i uproszczenie struktury w podziale komórek organizacyjnych, które odpowiedzialne są za przetwarzanie informacji niejawnych, w szczególności ich obieg i ewidencję. Obowiązujące dotychczas przepisy wprowadziły mnogość kategorii komórek, które odpowiedzialne są za przetwarzanie informacji niejawnych powodując komplikacje organizacyjne i funkcjonalne, są to bowiem:

- 1) kancelaria tajna (art. 42 ust.1),
- 2) kolejne kancelarie tajne (art. 42 ust. 2),
- 3) oddziały kancelarii tajnych (tworzone na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania kancelarii tajnych oraz sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych),
- 4) inne niż kancelaria tajna komórki, w których rejestrowane są materiały o klauzuli „poufne” (art. 43 ust. 2),
- 5) inne niż kancelaria tajna komórki organizacyjne odpowiedzialne za przetwarzanie informacji niejawnych (art. 44 ust. 1).

Nowe brzmienia przepisów art. 42 i 42a wprowadzają uproszczenie podziału komórek odpowiedzialnych za przetwarzanie informacji niejawnych, tj. na kancelarię tajną wraz z możliwością tworzenia jej oddziałów (art. 42) oraz komórki, które przetwarzają informację o klauzuli „poufne” i „zastrzeżone” (art. 42a).

W art. 42 ust. 1 doprecyzowano, że kierownik jednostki może – obok kierownika kancelarii tajnej – zatrudnić także jego zastępcę, a w ust. 1a określono, że zarówno do kierownika kancelarii, jak i do jego zastępcy, zatrudnionych w podmiotach kluczowych dla bezpieczeństwa państwa, stosuje się obowiązującą w stosunku do pełnomocnika ochrony procedurę zgody Szefa ABW lub Szefa SKW oraz wymóg niezatrudnienia i niewspółpracowania z organami bezpieczeństwa PRL. W ust. 1b wprowadzono możliwość utworzenia oddziałów kancelarii tajnej, zamiast dotychczasowej możliwości tworzenia więcej niż jednej kancelarii tajnej. Zmiana podyktowana jest zwiększeniem przejrzystości i uproszczeniem struktury pionu ochrony. Możliwość utworzenia oddziałów została przeniesiona wprost z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania kancelarii tajnych oraz sposobu i trybu przetwarzania informacji niejawnych (w związku z tym wspomniane rozporządzenie będzie podlegało zmianie). Brzmienie ust. 3 zmodyfikowano dostosowując je do faktycznych rozwiązań w opisywanej sprawie, tj. w utworzonej już kancelarii tajnej w jednostce organizacyjnej będzie można, za zgodą odpowiednio ABW lub SKW przetwarzać informacje niejawne innych jednostek. W drugim zdaniu wskazano formę, w oparciu o którą będzie wydawane zgoda, tj. porozumienie kierowników jednostek organizacyjnych, oraz doprecyzowano elementy, istotne z punktu widzenia ochrony informacji niejawnych, jakie winny znaleźć się w przedmiotowym porozumieniu. Z kolei dodany ust. 4a wychodzi naprzeciw strukturom jednostek organizacyjnych, w których utworzone są jednostki terenowe, i niemożliwe byłoby zatrudnienie w oddziałach kancelarii tajnej pracowników pionu ochrony, który usytuowany jest w tzw. centrali jednostki. Modyfikacja ust. 6 została podyktowana koniecznością doprecyzowania, gdzie znajdują się utworzone kancelarie tajne z uwagi na uniknięcie błędów przesyłania informacji niejawnych do obiektów jednostki organizacyjnej (jeżeli jednostka dysponuje większą ilością obiektów), które nie zapewniają odpowiedniej do klauzuli tajności i

poziomu zagrożeniu ochrony tych informacji. Dodano ust. 7 określający obowiązek tworzenia, w przypadku gdy z wymogów określonych przez organizację międzynarodową lub inne państwo wynika konieczność ustanowienia odrębnego systemu kancelaryjnego, kancelarii tajnej międzynarodowej będącej wyodrębnioną komórką organizacyjną w zakresie ochrony informacji niejawnych międzynarodowych.

Dodanie do ustawy nowego art. 42a zostało podyktowane koniecznością uporządkowania w jednym przepisie kwestii odnoszących się wyłącznie do innych komórek organizacyjnych odpowiedzialnych za przetwarzanie informacji niejawnych, co było również konsekwencją zmian dokonanych w art. 42, który w nowym brzmieniu odnosi się do kancelarii tajnej oraz skreśleniem dotychczasowego art. 44 ustawy. W związku z powyższym nowe brzmienie ust. 1 jest zmodyfikowaną formą dotychczasowego ust. 3 i ust. 5 w art. 43, ze zmianą doprecyzowującą obowiązek wskazania komórek organizacyjnych, w których są przetwarzane informacje niejawne o klauzuli „poufne” oraz „zastrzeżone”. Ust. 2 ma na celu uporządkowanie kwestii obsługi informacji niejawnych o klauzulach „poufne” i „zastrzeżone” na zasadach analogicznych do kancelarii tajnej (por. art. 42 ust. 3 w nowym brzmieniu) jednakże bez wymogu uzyskania zgody ABW lub SKW na takie rozwiązanie. Wprowadzenie ust. 3 ma na celu zwiększenie skuteczności realizowania przez ABW nadzoru nad systemem ochrony informacji niejawnych, jak również wprowadza ujednoczenie zasad informowania ABW odnośnie informacji oznaczonych klauzulą „poufne” we wszystkich obszarach ochrony informacji niejawnych.

W art. 43, który w nowym brzmieniu ma regulować tylko podstawowe zasady organizacji pracy komórek organizacyjnych, wprowadzono dwie zmiany merytoryczne. W dodanym ust. 1a kierownikowi jednostki organizacyjnej nadano uprawnienie do wprowadzenia, dostosowanych do specyfiki zadań jednostki, zasad postępowania z przesyłkami oznaczonymi najwyższymi klauzulami („ściśle tajne” lub „tajne”), które zagwarantują ograniczenie otwierania takich przesyłek przez pracowników kancelarii tajnej. Nowe brzmienie ust. 2 zasadniczo powieli dotychczasowe odesłanie do stosowania zasady rozliczalności sformułowanej w ust. 1, ze zmianą polegającą na dodaniu, iż przepis ten będzie odnosił się także do organizacji pracy komórek, w których przetwarza się informacje niejawne o klauzuli „zastrzeżone”. Zmiana ta ma na celu ujednoczenie zasady rozliczalności, którą winno się stosować przy postępowaniu z wszystkimi informacjami niejawnymi, a więc także z informacjami o klauzuli „zastrzeżone”. Natomiast dotychczasowa treść art. 43 ust. 3-5 została przeniesiona w zmodyfikowanej formie do art. 15 ust. 1 pkt 5a-5c oraz ust. 1a.

Art. 44 ustawy został usunięty z uwagi na konieczność uproszczenia i przejrzystości organizacji systemu ochrony informacji niejawnych w jednostce organizacyjnej (patrz. art. 42-43). Dotychczasowe brzmienie przepisu nie pozwalało na jednoznaczną identyfikację tych komórek (również z uwagi na brzmienie dotychczasowego art. 43 ust. 2), jak również na brak realnego nadzoru nad zapewnieniem przestrzegania przepisów o ochronie informacji niejawnych przez pełnomocnika ochrony. Utworzone na podstawie dotychczasowego art. 44 komórki organizacyjne, w ramach nowej organizacji systemu, będą mogły posiadać status oddziałów kancelarii tajnej (jeżeli przetwarzają informacje o klauzuli „tajne” i wyższej) lub komórek, o których mowa w art. 42a w nowym brzmieniu (w przypadku przetwarzania informacji o klauzuli „poufne” lub „zastrzeżone”).

W art. 45 ustawy, zawierającym ogólne wytyczne w sprawie zakresu stosowania środków bezpieczeństwa fizycznego wprowadzono dwie zmiany merytoryczne. W ust. 2 doprecyzowano, że zakres i dobór szczególnych środków bezpieczeństwa fizycznego, uzależnionych od poziomu zagrożenia, musi następować dopiero w przypadku przetwarzania informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej, co pozostaje spójne z regulacją art. 46. W ust. 3, rezygnując z dotychczasowego przykładowego wyliczenia kryteriów, w sposób ogólny zapisano wytyczne dotyczące określania poziomu zagrożenia.

W art. 46 ustawy zawierającym opis podstawowych środków bezpieczeństwa fizycznego wprowadzono dwie zmiany merytoryczne. W pkt 2 wprowadzono zmianę terminologiczną, zastępując pojęcie „system kontroli wejść i wyjść” bardziej adekwatnym do aktualnego poziomu rozwiązań technicznych pojęciem „system kontroli dostępu”. W pkt 4 sprecyzowano określenia odnoszące się do wyposażenia i urządzeń służących do ochrony informacji niejawnych rezygnując z konieczności posiadania certyfikatów przez wyposażenie i urządzenia na rzecz zachowania zgodności z wymaganiami określonymi w przepisach aktów wykonawczych do ustawy. Zmiana ta może przyczynić się do obniżenia kosztów instalacji wyposażenia i urządzeń służących do ochrony informacji niejawnych.

W art. 47 w ust. 1 zmieniono organ upoważniony do wydania rozporządzenia (na Prezesa Rady Ministrów), a w ust. 2 dodano Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej do podmiotów posiadających delegację ustawową do wydania wskazanych w tym przepisie zarządzeń. Ta ostatnia zmiana ma na celu ujednoczenie stosowania przepisów we wskazanych obszarach ochrony informacji niejawnych przez wszystkie jednostki Państwowej Straży Pożarnej. Dotychczasowe brzmienie art. 47 powoduje dwoistość tej sytuacji z uwagi na pozycję poszczególnych jednostek PSP w strukturze administracji publicznej. Komenda Główna PSP jako organ nadzorowany i podległy MSWiA stosuje zarządzenia ministra tegoż resortu dot. organizacji i funkcjonowania kancelarii tajnej oraz środków bezpieczeństwa fizycznego, zaś jednostki PSP na szczeblach wojewódzkich i powiatowych analogicznie rozporządzenia Rady Ministrów z uwagi na podległość, odpowiednio wojewodzie i staroście powiatowemu.

Rozdział 6. Bezpieczeństwo informatyczne.

Projektowane zmiany w zakresie regulacji prawnej przetwarzania informacji niejawnych w systemach informatycznych, ujęte w zmienianych gruntownie przepisach rozdziału 8 ustawy, zostały skupione na konieczności uporządkowania stanu prawnego w zakresie przyjętych rozwiązań definicyjnych, rozdziału procedur akredytacyjnych oraz regulacji dot. ważności wydawanych certyfikatów ochrony kryptograficznej. Przede wszystkim, stosowany dotychczas zwrot „system teleinformatyczny”, którego definicja zbudowana była uprzednio w oparciu o odesłanie do przepisów ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną, został zastąpiony sformułowaniem „system informatyczny”, zdefiniowanym w art. 2 ustawy. Przywołane pojęcie posiada w efekcie znacznie bardziej precyzyjną konotację w odniesieniu do systemu ochrony informacji niejawnych obejmując precyzyjnie zakresem swojej regulacji systemy nieprzyłączone do sieci teleinformatycznej i nieprzystosowane do wymiany danych w takiej sieci. Konsekwencją zmiany definicyjnej, było po pierwsze, nadanie nowego brzmienia tytułowi rozdziału 8 ustawy (w projektowanym brzmieniu: „bezpieczeństwo informatyczne”), a po drugie, wprowadzenie szeregu zmian w przepisach tego rozdziału.

Dokonano konsekwentnego uporządkowania przepisów dot. akredytacji systemów informatycznych, wskazując w odrębnych jednostkach redakcyjnych (art. 48–48c) wszystkie modele procesu akredytacji, wyróżnione przy zastosowaniu kryterium poziomu tajności informacji, które mają być przetwarzane w systemach informatycznych, z uwzględnieniem szczególnej możliwości przetwarzania w jednym systemie łącznie informacji niejawnych krajowych oraz międzynarodowych (art. 48c ust. 1). W procesie akredytacji dokonano także regulacji terminów na wykonanie określonych czynności akredytacyjnych (art. 48a ust. 1 oraz art. 48b ust. 5) oraz dodano zapis zezwalający ABW na odstępianie od audytu systemów przetwarzających informacje niejawne o klauzuli „tajne” jednak jedynie w przypadku, gdy system taki poddawany jest ponownej akredytacji (art. 48a ust. 7).

Uzupełnieniem regulacji dot. akredytacji bezpieczeństwa informatycznego stało się również dodanie do ustawy przepisu umożliwiającego Szefowi ABW lub Szefowi SKW nakazywanie – w szczególnie uzasadnionych przypadkach – wstrzymania przetwarzania informacji niejawnych w systemie informatycznym posiadającym akredytację bezpieczeństwa informatycznego (art. 48 ust. 8). Projektowana regulacja ma na celu wprowadzenie mechanizmu ochrony informacji niejawnych przetwarzanych w systemie informatycznym, na wypadek powzięcia przez właściwe służby wątpliwości co do bezpieczeństwa tych informacji lub procesu ich przetwarzania. Ewentualne nakazanie wstrzymania pracy systemu ma na celu minimalizację szkód, jakie mogłyby wynikać z nieuprawnionego ujawnienia informacji lub naruszenia ich integralności bądź dostępności.

W art. 49 uregulowane zostały kwestie związane z szacowaniem ryzyka dla bezpieczeństwa informacji niejawnych przetwarzanych w systemie informatycznym oraz opracowywaniem dokumentacji bezpieczeństwa systemu informatycznego.

W art. 50, w odniesieniu do zakresu certyfikacji środków, urządzeń oraz narzędzi służących do ochrony informacji niejawnych utrzymany został podział na proces certyfikacji ochrony kryptograficznej, certyfikacji ochrony elektromagnetycznej oraz certyfikacji urządzenia lub narzędzia służącego do realizacji zabezpieczenia informatycznego, przeznaczonego do ochrony informacji niejawnych (art. 50 ust. 1-3). Jednocześnie, przeformułowana została kategoria rozwiązań kryptograficznych podlegających certyfikacji - jej obecną nazwę zapisano brzmieniem „urządzenia kryptograficzne i kryptograficzne narzędzia programowe”, co dostosowuje stosowaną siatkę pojęciową do zmieniającego się stanu technologicznego. W kontekście kompetencji do prowadzenia certyfikacji utrzymano zasadę iż procesy certyfikacyjne są prowadzone przez ABW albo SKW z pominięciem właściwości, o której mowa w art. 10 ust. 2 i 3 (art. 50 ust. 6). Jednocześnie, zgodnie z art. 50 ust. 5 wprowadzono zasadę, że certyfikaty są wydawane na czas określony, w zależności od wyników ocen bezpieczeństwa. Istotnym *novum* w zakresie ważności certyfikatów ochrony kryptograficznej jest także regulacja przepisu art. 50 ust. 7 projektowanej ustawy, stanowiąca iż w przypadku wystąpienia okoliczności uzasadniających podejrzenie faktycznej niezdolności certyfikowanego kryptograficznego urządzenia lub narzędzia programowego do dalszej ochrony informacji niejawnych, Szef ABW albo Szef SKW mogą czasowo zawiesić ważność wydanego przez siebie certyfikatu ochrony kryptograficznej lub uznać jego nieważność. W przypadku czasowego zawieszenia ważności certyfikatu lub uznania jego nieważności, zabronione jest przetwarzanie informacji niejawnych w akredytowanych systemach informatycznych w zakresie, w którym w systemach tych przetwarzane są informacje niejawne z zastosowaniem tego urządzenia lub narzędzia.

W art. 51 uregulowane zostały wyłączenia obowiązku poddawania określonych kategorii systemów informatycznych procesowi akredytacji. Zgodnie z przyjętym brzmieniem przepisu ust. 1, obowiązkowi akredytacji nie podlegają (wyłącznie) elementy systemów informatycznych znajdujące się poza strefami ochronnymi oraz służące bezpośrednio do pozyskiwania i przekazywania w sposób niejawny informacji oraz utrwalania dowodów w trakcie realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych lub procesowych przez uprawnione do tego podmioty. Wyłączenie obowiązku akredytacji nie obejmuje interfejsów, o których mowa w art. 179 ust. 4a ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. z 2016 r. poz. 1489 i 1579), oraz systemów z nimi współpracujących. Ust. 2 wskazanej jednostki redakcyjnej rozszerza powyższy katalog wyłączeń akredytacyjnych o wybrane systemy wykorzystywane przez wskazane w tym przepisie służby specjalne, jak również wyłącza obowiązek certyfikacji stosowanych przez nie wybranych rozwiązań kryptograficznych

W art. 52 uregulowane zostały zasady wyznaczania osób pełniących w akredytowanych systemach informatycznych funkcje administratora systemu oraz inspektora bezpieczeństwa

informatycznego stanowiące niezbędny element organizacyjny każdego systemu. Mając na uwadze konieczność zapewniania aktualizacji wiedzy z zakresu ochrony informacji niejawnych przez osoby pełniące ww. funkcje do ustawy zostało wprowadzone ograniczenie (do lat 5) ważności szkoleń specjalistycznych stanowiących warunek dla ich pełnienia (art. 52 ust. 2).

Art. 53 ustawy został uchylony w związku z przeniesieniem wszystkich zagadnień związanych z opłatami do art. 4a.

Rozdział 7. Bezpieczeństwo przemysłowe.

W art. 54 ust. 3 wskazano, że w przypadku przedsiębiorcy wykonującego działalność jednoosobowo i osobiście zniesiono obowiązek uzyskania przeszkolenia w zakresie ochrony informacji niejawnych wyłącznie przez ABW albo SKW dopuszczając możliwość organizowania szkolenia i wydania zaświadczenia przez pełnomocnika ochrony jednostki zlecającej wykonanie umowy związanej z dostępem do informacji niejawnych. Zaproponowana regulacja ułatwi przedsiębiorcy uzyskanie zaświadczenia o przeszkoleniu. Jednocześnie nałożono (w ust. 5) na przedsiębiorców wykonujących działalność jednoosobowo i osobiście obowiązek informowania o zawarciu umowy związanej z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej (odwołanie do stosowania art. 70 ust. 1 pkt 2).

W ust. 7 (oraz w ust. 8 – w przypadku zgody bez wszczęcia postępowania) zawężono krąg podmiotów uprawnionych do wydawania zgody w zakresie dostępu do „krajowych” informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej dla przedsiębiorców wobec których wszczęto postępowanie bezpieczeństwa przemysłowego lub postępowanie sprawdzające w przypadku przedsiębiorców prowadzących działalność jednoosobowo i osobiście – zgodę będzie mogło wydać wyłącznie ABW albo SKW. Zaproponowane rozwiązanie powoduje, że zgodę mogą wydawać jedynie organy upoważnione do prowadzenia postępowań bezpieczeństwa przemysłowego i postępowań sprawdzających, które z racji posiadanych uprawnień mogą dysponować informacjami dotyczącymi wnioskodawcy, istotnymi z punktu widzenia interesu ochrony informacji niejawnych. Uregulowano również (w dodawanym ust. 7a) kwestię utraty ważności zgody w przypadku odmowy wydania świadectwa lub poświadczenia albo zawieszenia lub umorzenia postępowania bezpieczeństwa przemysłowego lub postępowania sprawdzającego. Wprowadzono obowiązek (ust. 7b-7c) informowania podmiotów, na rzecz których przedsiębiorcy realizują umowy, o ww. decyzjach odmownych. W ust. 8a określono, że zgod, o których mowa w ust. 7 i 8, nie wydaje się, gdyby mogło to spowodować szkody dla interesu ochrony informacji niejawnych.

W dodawanym ust. 2a w art. 55 wprowadzono kaskadę stopni odnośnie świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego pierwszego stopnia, które w przypadku upływu terminu ważności świadectwa akredytacji bezpieczeństwa systemu teleinformatycznego zachowuje ważność w zakresie świadectwa drugiego stopnia (analogiczną kaskadę stopni odnośnie świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego drugiego stopnia przewidziano w ust. 2b). Są to istotne, bardzo korzystne dla przedsiębiorców zmiany w stosunku do stanu obecnego, który nie przewidywał częściowej rezygnacji z uprawnień wynikających z posiadania świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego pierwszego (lub drugiego) stopnia. W ust. 4 rozszerzono katalog przesłanek wygaśnięcia świadectwa w sytuacji, gdy przedsiębiorca uzyskał kolejne świadectwo bezpieczeństwa przemysłowego tego samego stopnia o klauzuli nie niższej, niż dotychczas posiadane (dodawany pkt 4).

W art. 56 ust. 1 doprecyzowano, że uprawnione do występowania z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania bezpieczeństwa przemysłowego są osoby upoważnione do składania oświadczeń woli w imieniu przedsiębiorcy albo przez kierownika przedsiębiorcy.

W art. 57 ust. 2 pkt 1 wprowadzono fakultatywną możliwość sprawdzenia rachunków bankowych przedsiębiorców. Zapis ten ma na celu umożliwić uzyskiwanie danych odbiorców, kierunek przepływu środków, obrotów na rachunku, sald co pozwoli na dokonywanie identyfikacji przepływów finansowych pomiędzy podmiotem wobec którego prowadzone jest postępowanie bezpieczeństwa przemysłowego, a innymi podmiotami, wobec których uprawnione organy mogą posiadać informacje o charakterze negatywnym. Ponadto powyższy zapis pozwala na uzyskiwanie danych, które przyczynią się do identyfikacji pochodzenia środków będących w dyspozycji podmiotu, co zezwoli na potwierdzenie kierunków kapitalizacji firmy czyli wspomaga proces weryfikacji struktury kapitału. Rozszerzenie niniejszego katalogu sprawdzeń finansowych spowodowało również potrzebę doprecyzowania zakresu i uprawnień organu do pobierania danych, w związku z czym dodano – jako ust. 3a – przepis analogiczny, jak w przypadku postępowań sprawdzających (art. 26 zmieniony ust. 3).

W ust. 2 pkt 4 doprecyzowano krąg osób objętych sprawdzeniami w toku prowadzonego postępowania bezpieczeństwa przemysłowego, gdzie oprócz dotychczas określonych wszystkich osób wchodzących w skład organów zarządzających, kontrolnych zawężono sprawdzenia do osób działających z upoważnienia tych organów jedynie do tych wymienionych w Krajowym Rejestrze Sądowym. Intencją było wskazanie osób mających znaczący wpływ na działalność przedsiębiorcy. Ponadto w ust. 4 pkt 1-3 określono klauzule tajności poświadczeń bezpieczeństwa, które uznaje się za odpowiednie w przypadku wnioskowania o przeprowadzenie poszerzonych postępowań sprawdzających w toku postępowania bezpieczeństwa przemysłowego oraz w okresie ważności świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego. Regulacja jednoznacznie określa klauzule tajności poświadczeń bezpieczeństwa, o wydanie których może wnioskować przedsiębiorca.

W art. 58 ust. 1 pkt 7 i 8 dookreślono, że wystąpienie przez przedsiębiorcę o przeprowadzenie postępowań sprawdzających będzie możliwe wyłącznie w stosunku do osób zatrudnionych przez tego przedsiębiorcę. Poprzedni zapis odnoszący się do pracowników, czyli do osób zatrudnionych na podstawie przepisów Kodeksu Pracy, był niedostosowany do warunków rynkowych, gdzie przedsiębiorcy zatrudniają osoby nie tylko z uwzględnieniem ww. przepisów, a także na podstawie innych umów cywilnoprawnych.

W art. 59 uwzględniono możliwość wydłużenia terminu do przeprowadzenia postępowania bezpieczeństwa przemysłowego w związku z istniejącą możliwością wydłużenia terminu na uzyskanie świadectwa akredytacji systemu informatycznego. Zmianę uzasadnia, przewidziana w ustawie, możliwość przedłużenia terminu uzyskania akredytacji systemu informatycznego.

Po art. 59 wprowadzono nową jednostkę redakcyjną (art. 59a) regulującą podstawowe zasady prowadzenia postępowania bezpieczeństwa przemysłowego (wzorowaną na art. 24 umieszczonym w rozdziale „Bezpieczeństwo osobowe”). W ust. 1 wprowadzono obowiązek kierowania się zasadami bezstronności, obiektywizmu, najwyższej staranności oraz rzetelnego dokumentowania czynności (analogicznie do art. 24 ust. 5). W ust. 2 wprowadzono zasadę pierwszeństwa interesu ochrony informacji niejawnych w przypadku ustalenia wątpliwości w zakresie przesłanek do wydania odmowy świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego (analogicznie do art. 24 ust. 4). W ust. 3 wprowadzono możliwość przekazywania informacji uzyskanych w trakcie postępowania bezpieczeństwa przemysłowego w ramach „zapytań weryfikacyjnych”, tj. takich, których celem jest weryfikacja prawdziwości dokumentów lub wyjaśnień przekazanych przez przedsiębiorcę lub uzyskanych w wyniku innych czynności w toku postępowania, czego nie sposób wymagać, nieprzekazując materiałów i informacji, które powinny być zweryfikowane, podmiotowi, który ma tę weryfikację przeprowadzić, jak również takich, które mogą być jednocześnie zawiadomieniami o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa albo przestępstwa karno-skarbowego (analogicznie do dodawanego ust. 8 w art. 25).

Skreślenie dotychczasowego art. 61 jest wynikiem umieszczenia w art. 4a wszystkich przepisów dotyczących opłat za przeprowadzenie czynności w postępowaniu bezpieczeństwa przemysłowego (art. 4a ust. 1 pkt 2 i 3, ust. 2).

W art. 62 dodano ust. 2 w którym określono, tak jak to ma miejsce w przypadku bezpieczeństwa osobowego, grupę osób, którym organ doręcza decyzję o umorzeniu postępowania bezpieczeństwa przemysłowego, w tym postępowań sprawdzających wobec przedsiębiorców wykonujących działalność jednoosobowo i osobiście.

W art. 63 ust. 2 rozszerzono katalog fakultatywnych przesłanek zawieszenia postępowania bezpieczeństwa przemysłowego uwzględniając związek między zakończeniem postępowania a posiadaniem odpowiedniego poświadczenia bezpieczeństwa przez kierownika przedsiębiorcy (dodawany pkt 5) oraz gdy przeprowadzenie skutecznego postępowania bezpieczeństwa przemysłowego nie jest możliwe z innych przyczyn niezależnych od organu je prowadzącego (dodawany pkt 6). Dodatkowo w nowym ust. 2a wskazano grupę osób, którym doręcza się postanowienie o zawieszeniu i podjęciu postępowania bezpieczeństwa przemysłowego, w tym postępowań sprawdzających wobec przedsiębiorców wykonujących działalność jednoosobowo i osobiście, jak to ma miejsce w przypadku bezpieczeństwa osobowego. W nowym ust. 2b uwzględniono możliwość prowadzenia w okresie zawieszenia postępowania bezpieczeństwa przemysłowego czynności mających na celu stwierdzenie, czy nie nastąpiła zmiana okoliczności stanowiących podstawę zawieszenia postępowania oraz czynności niezbędnych ze względu na interes ochrony informacji niejawnych. Istotną zmianą jest również wprowadzenie uprawnienia do złożenia zażalenia do Prezesa Rady Ministrów (lub Ministra Koordynatora Służb Specjalnych, jeżeli został powołany) na postanowienie o zawieszeniu z urzędu postępowania bezpieczeństwa przemysłowego oraz na postanowienie o odmowie podjęcia tego postępowania.

W art. 64 ust. 2 zmieniono dość istotnie katalog obligatoryjnych przesłanek odmowy wydania świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego. Doprecyzowano dotychczasowe przesłanki, m.in. w pkt. 2 poszerzono zakres przesłanki odmownej odnosząc się do informacji uzyskanych na temat legalności pochodzenia środków finansowych pozostających w dyspozycji przedsiębiorcy. Wprowadzono także nową obligatoryjną przesłankę odmowy wydania świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego dodając pkt 6 poszerzający katalog przesłanek odmowy o wystąpienie określonych okoliczności związanych z osobą, która posiada faktyczny wpływ na działalność przedsiębiorcy. Wpływ ten polegać ma między innymi na dysponowaniu bezpośrednio lub pośrednio większością głosów na zgromadzeniu wspólników lub walnym zgromadzeniu sprawdzanego przedsiębiorcy, jak i na możliwości samodzielnego decydowania o powołaniu większości członków rady nadzorczej i zarządu, a także wywierania decydującego wpływu na działalność podmiotu np.: poprzez umowę na zarządzanie podmiotem. Proponowana zmiana ma na celu uzależnienie wyniku postępowania od niewystępowania wątpliwości wobec osób będących faktycznymi zarządcami lub właścicielami przedsiębiorstwa. Zmiana ta wynika z obserwowanej praktyki, że członkami organów zarządzających lub kontrolnych przedsiębiorcy oraz powoływanymi do pełnienia funkcji kierownika jednostki organizacyjnej zostają wyznaczone osoby, które *de facto* nie posiadają realnego wpływu na działalność przedsiębiorcy natomiast faktycznie działalnością kieruje osoba, wobec której występują przesłanki wymienione w art. 30 ust. 1 pkt 3 lub ust. 2. Jednocześnie dotychczasowe przesłanki obligatoryjne wymienione w pkt 4 i 5 przeniesiono do katalogu fakultatywnych przesłanek odmowy.

W ust. 3 rozszerzono katalog fakultatywnych przesłanek odmowy wydania świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego. W pkt. 1 i 6 dodano przepisy odnoszące się do występowania okoliczności wymienionych w art. 30 ust. 1 pkt 3 lub ust. 2 dotyczących osób sprawdzanych podczas postępowania bezpieczeństwa przemysłowego wchodzących w skład organów zarządzających, kontrolnych oraz działających z ich upoważnienia, wymienionych w Krajowym Rejestrze Sądowym a także posiadających co najmniej 5% wkładów, udziałów lub akcji w kapitale

sprawdzanego podmiotu. Przeniesienie do przesłanek fakultatywnych (pkt. 3 i 4) dotychczasowych przesłanek obligatoryjnych (zatajenia danych w kwestionariuszu lub podania w nim danych nieprawdziwych oraz podania nieprawdziwych informacji o zmianach danych zawartych w kwestionariuszu) wydaje się rozwiązaniem bardziej efektywnym i wpisuje w obecną praktykę stosowania niniejszych zapisów. We wstępnych czynnościach w toku postępowania bezpieczeństwa przemysłowego obliguje się przedsiębiorcę do uzupełnienia braków oraz wyjaśnienia wątpliwych zapisów. Dopiero po tym etapie można rozważać zastosowanie zapisów pkt. 3 i 4 jako przesłanek odmowy wydania świadectwa.

Dodanie pkt. 5 jest zasadniczą zmianą w stosunku do dotychczasowych przepisów ustawy. Obecnie nie ma jednego przepisu jednoznacznie wskazującego na konsekwencje niezłożenia ankiety bezpieczeństwa osobowego przez kierownika jednostki organizacyjnej w określonym terminie. Wprowadzenie niniejszego przepisu jako fakultatywnej przesłanki odmowy wydania świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego ma na celu zapewnienie prawidłowości i ciągłości funkcjonowania systemu ochrony informacji niejawnych w zakresie posiadania przez kierownika przedsiębiorcy dostępu do informacji niejawnych o klauzuli wskazanej we wniosku o przeprowadzenie postępowania bezpieczeństwa przemysłowego.

Dodawany pkt 7 odnosi się bezpośrednio do podmiotów zagranicznych posiadających wkłady, udziały lub akcje w sprawdzanym podmiocie, wobec których organ prowadzący postępowanie bezpieczeństwa przemysłowego posiada informacje o jakiegokolwiek nielegalnej działalności. Wprowadzenie wyżej wymienionego przepisu spowodowane jest m. in. tym, iż w coraz większej liczbie podmiotów instytucjonalnych posiadających udziałowców zagranicznych, może występować ryzyko związane z nielegalną działalnością z obszaru terroryzmu, szpiegostwa lub występowaniem innych przestępstw. ABW oraz SKW jako organy prowadzące postępowania bezpieczeństwa przemysłowego muszą posiadać możliwość adekwatnego zareagowania w wymienionych przypadkach poprzez negatywną ocenę zdolności do ochrony informacji niejawnych tych przedsiębiorców.

W art. 65 ust. 1 (zdanie drugie), przez analogię do art. 24 ust. 5, art. 33a ust. 1 oraz art. 60 ust. 1, wprowadzono obowiązek kierowania się przez organ przeprowadzający czynności zasadami bezstronności, obiektywizmu, najwyższej staranności oraz rzetelnego dokumentowania sprawdzeń z urzędu.

W związku ze zmianami w katalogach obligatoryjnych i fakultatywnych przesłanek odmowy wydania świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego (w tym wprowadzeniem nowych przesłanek wydania decyzji o odmowie wydania świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego) nastąpiła potrzeba odpowiadających im zmian katalogów obligatoryjnych i fakultatywnych przesłanek cofnięcia już posiadanego świadectwa wprowadzona zmienionym brzmieniem art. 66 ust. 2 i 3. Ust. 2 przeformułowano pod względem techniczno-legislacyjnym wprowadzając, zamiast dotychczasowego wyliczenia, odesłania do odpowiednich przesłanek obligatoryjnych z art. 64 ust. 2. W ust. 3 w zmienionym brzmieniu pkt 1 dodano zapisy dotyczące występowania okoliczności wymienionych w art. 30 ust. 1 pkt 3 lub ust. 2, dotyczących osób wchodzących w skład organów zarządzających, kontrolnych oraz działających z ich upoważnienia, wymienionych w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Przeniesienie z przesłanek obligatoryjnych do fakultatywnych podawania nieprawdziwych danych lub zatajenia danych w ramach przekazywanych ABW albo SKW informacji o zmianach danych zawartych w kwestionariuszu (ust. 3 pkt 3) jest rozwiązaniem zasadnym z punktu widzenia istotności wykazanych nieprawidłowości pod kątem badania utraty przez przedsiębiorcę zdolności do ochrony informacji niejawnych. Ponadto z katalogu obligatoryjnych do katalogu fakultatywnych przesłanek cofnięcia świadectwa przeniesiono przesłankę utraty funkcjonalności systemu ochrony informacji niejawnych (pkt 4), zwracając dodatkowo uwagę na obowiązek posiadania przez kierownika przedsiębiorcy, a więc osobę odpowiedzialną w jednostce za ochronę informacji

niejawnych, a w szczególności za zorganizowanie i zapewnienie funkcjonowania tej ochrony, odpowiedniego poświadczenia bezpieczeństwa.

Ust. 5 wprowadza obowiązek przedsiębiorcy, po wydaniu decyzji o cofnięciu świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego, zwrócenia przetworzonych przez niego materiałów niejawnych wytwórcy lub jego następcy prawnemu, albo – w przypadku jego braku – do ABW lub SKW. W ust. 6 przedsiębiorcę zobowiązano do informowania odpowiednio ABW lub SKW o zwróceniu materiałów w trybie, o którym mowa w ust. 5.

W art. 67 wprowadzono zmiany o charakterze porządkowym doprecyzowujące wymogi formalne dokumentów kończących postępowanie bezpieczeństwa przemysłowego, m.in. rezygnację z wymogu podawania numeru REGON (zamiast niego obowiązek podawania numeru NIP jako podstawowego identyfikatora przedsiębiorcy). W ust. 2, podobnie do regulacji art. 30 ust. 3 pkt 9, zmieniono zakres niezbędnego pouczenia na decyzji odmownej, wskazując na prawo złożenia odwołania zgodnie z tokiem instancji. Dotychczasowe pouczenie o możliwości złożenia skargi do sądu administracyjnego jest w tym momencie niezasadne i mogło wprowadzać w błąd, ponieważ skarga może być złożona dopiero od decyzji organu odwoławczego i odpowiednie pouczenie jest elementem decyzji wydanej przez organ odwoławczy (art. 36 ust. 2 pkt 6 i ust. 5 pkt 6).

W art. 68 dokonano podziału materii dotychczasowego upoważnienia między dwa organy: Radzie Ministrów pozostawiono, jak dotychczas, obowiązek określenia wzoru kwestionariusza bezpieczeństwa przemysłowego (ust. 1), natomiast Prezes Rady Ministrów określi wzory świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego oraz decyzji odmownych (ust. 2). Dokonana zmiana jest spójna art. 29 ust. 6, art. 30 ust. 8 i nowym brzmieniem art. 33a ust. 9, w których to przepisach także Prezes Rady Ministrów określa wzory analogicznych dokumentów w ramach postępowań bezpieczeństwa osobowego.

Nowe brzmienie art. 69 ma charakter dostosowawczy i jest koniecznym następstwem zmian wprowadzonych w rozdz. 6 „Postępowanie odwoławcze i skargowe”.

W art. 70 ust. 3 i 4, a także art. 71 ust. 6 i 7 doprecyzowano obowiązek informacyjny między organami uprawnionymi do prowadzenia postępowań bezpieczeństwa przemysłowego oraz jednostek organizacyjnych, które zawarły z przedsiębiorcami umowy związane z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej.

W art. 71 ust. 2 pkt 2 określono obowiązek wprowadzenia w instrukcji bezpieczeństwa przemysłowego informacji o postępowaniu z materiałami niejawnymi po zakończeniu realizacji umowy. W ust. 5 pkt 1 lit. a i pkt 2 lit. b nałożono na jednostkę organizacyjną, która zawarła umowę, obowiązek informowania odpowiednio ABW albo SKW o zawarciu z przedsiębiorcą wykonującym działalność jednoosobowo i osobiście umowy związanej z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej oraz przekazania kopii posiadanego przez przedsiębiorcę, z którym zawarto umowę poświadczenia bezpieczeństwa. Regulacja przyczyni się do zapewnienia kontroli uprawnień przedsiębiorców realizujących umowy związane z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej oraz umożliwi informowanie przez ABW albo SKW jednostek organizacyjnych o cofnięciu poświadczeń bezpieczeństwa wydanych wymienionym przedsiębiorcom (art. 54 ust. 7c).

Rozdział 8. Postępowanie odwoławcze i skargowe.

W związku ze zmianami merytorycznymi wprowadzonymi w tym rozdziale (usunięcie przepisów dot. wznowienia postępowania) zaszła konieczność zmiany jego tytułu, tak aby odzwierciedlał zakres materii regulowanej w jego obrębie.

W art. 35 ustawy w ust. 1 wskazano, że wszystkie postępowania odwoławcze prowadzić będzie Prezes Rady Ministrów (albo Minister Koordynator Służb Specjalnych, jeżeli został powołany). Uzasadnienie tej zmiany zawarto poniżej (w wyjaśnieniach dot. usunięcia art. 37 ustawy). Konsekwencją tej zmiany są również niezbędne zmiany dostosowawcze w innych przepisach tego rozdziału.

Zmiana w art. 36 ustawy w ust. 3 ma jedynie charakter techniczny, gdyż dostosowuje odesłanie do specjalistycznego badania zgodnie z brzmieniem projektu. Wykreślenie w ust. 4 dotychczasowego pkt 5 z katalogu decyzji, jakie może podjąć organ drugiej instancji „stwierdzenia nieważności decyzji podmiotu, który przeprowadził postępowanie sprawdzające lub kontrolne postępowanie sprawdzające” ustawy wynika z faktu, iż postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej jest samodzielnym postępowaniem administracyjnym o charakterze nadzwyczajnym, które ogranicza się do ustalenia, czy decyzja administracyjna dotknięta jest jedną z wad wymienionych w art. 156 § 1 k.p.a. Stwierdzenie nieważności nie może zatem zostać dokonane w toku postępowania odwoławczego, nawet w sytuacji, gdy organ odwoławczy ustali, iż decyzja dotknięta jest jedną z kwalifikowanych wad wskazanych w art. 156 § 1 k.p.a. W sytuacji, gdy strona wnosi odwołanie od decyzji organu I instancji, organ wyższego stopnia uzyskuje przymiot organu odwoławczego i obowiązany jest dokonać ponownego rozpatrzenia sprawy pod względem merytorycznym. Usunięcie kwalifikowanej wadliwości decyzji administracyjnej w postępowaniu odwoławczym następuje wówczas w ramach kompetencji przyznanych organowi II instancji w art. 36 ust. 4 pkt 1-4.

Po art. 36 dodano nowy art. 36a, w którym uregulowano kwestie składania zażaleń na postanowienia wydawane w trakcie postępowań sprawdzających (o zawieszeniu postępowania lub postępowania kontrolnego oraz o podjęciu zawieszono postępowania lub zawieszono postępowania kontrolnego, a także na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania – ust. 4). Będą one składane do Prezesa Rady Ministrów albo Ministra Koordynatora Służb Specjalnych, jeżeli został powołany (ust. 1) i tak jak odwołania od decyzji, nie będą wymagały uzasadnienia. W ust. 2 wskazano stosowanie do rozpatrywania zażalenia przepisów dotyczących odwołania. W ust. 3 wskazano, że rozpatrzenie zażalenia będzie kończyło się utrzymaniem w mocy postanowienia podmiotu, który zawiesił postępowanie (pkt 1) albo uchyleniem tegoż postanowienia (pkt 2).

Usunięcie dotychczasowej treści art. 37 ustawy, dotyczącego trybu odwoławczego od decyzji o odmowie wydania i cofnięciu poświadczeń bezpieczeństwa podejmowanych przez pełnomocników ochrony, wynika ze zmiany w art. 35 ust. 1, zgodnie z którą wszystkie postępowania odwoławcze prowadzić będzie Prezes Rady Ministrów (albo Minister Koordynator Służb Specjalnych, jeżeli został powołany). Powyższe jest uzasadnione tym, że i tak większość decyzji o odmowie wydania poświadczeń bezpieczeństwa oraz zdecydowana większość decyzji o cofnięciu poświadczeń bezpieczeństwa była wydawana w oparciu o informacje z ABW lub SKW, zatem nie jest właściwe, by sama służba rozpatrywała odwołanie od decyzji wydanej w oparciu o opinię tejże służby (wynik takiego postępowania łatwo przewidzieć). Powyższa zmiana z pewnością poprawi pozycję obywatela w procesie odwoławczym.

W art. 38 wprowadzono zmianę w ust. 3 stanowiącą wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego dnia 23 maja 2018 r. o sygn. SK 8/14 (Dz.U. z 2018 r. poz. 1083). Zmodyfikowany przepis zapewni, iż osobie zaskarżającej do sądu decyzję lub postanowienie organu odwoławczego doręczony zostanie odpisu sentencji wyroku oraz uzasadnienie z wyłączeniem tej części uzasadnienia faktycznego, która zawiera informacje niejawne.

Zmiana polegająca na skreśleniu art. 39-41 ustawy, dotyczących procedury wznowienia postępowania sprawdzającego w przypadkach, gdy decyzja o odmowie była wydana wyłącznie w

oparciu o fakt przedstawienia zarzutów lub oskarżenia o przestępstwo umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, jest wynikiem dotychczasowej, kilkuletniej praktyki ABW w zakresie stosowania tego przepisu. Od momentu wprowadzenia możliwości postępowania żadne z postępowań nie zostało wznowione, a tylko w trzech wypadkach wydano decyzję o odmowie wznowienia postępowania (w tym raz – z uwagi na niezachowanie terminu do jego wniesienia, choć w tym przypadku nie tylko wątpliwości dotyczące podatności na presję wywołane faktem przedstawienia zarzutów stanowiły faktyczną podstawę decyzji o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa, więc nawet dochowanie terminu złożenia wniosku o wznowienie postępowania i tak nie doprowadziłoby do wznowienia postępowania). Procedura wznowienia postępowania, w świetle możliwości złożenia wniosku o wydanie poświadczenia bezpieczeństwa już po upływie roku od odmowy wydania lub cofnięcia poświadczenia bezpieczeństwa, jest zbędna, a przepis art. 30 ust. 7 ustawy w brzmieniu zawartym w projekcie, będzie stanowić wystarczające zabezpieczenie interesów osoby, której odmówiono wydania lub cofnięcia poświadczenia bezpieczeństwa wyłącznie w oparciu o fakt przedstawienia zarzutów lub oskarżenia o przestępstwo umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, w przypadku, gdyby postępowanie karne prawomocnie umorzono lub osoba ta została uniewinniona.

Rozdział 9. Ewidencje i udostępnianie danych oraz akt postępowań sprawdzających, kontrolnych postępowań sprawdzających i postępowań bezpieczeństwa przemysłowego.

Nowe brzmienie art. 76 ma wyeliminować część ograniczeń w udostępnianiu akt postępowań sprawdzających, kontrolnych postępowań sprawdzających oraz postępowań bezpieczeństwa przemysłowego, a także zawartych w nich informacji i dokumentów (wyciągów), które w dotychczasowym brzmieniu uniemożliwiały niejednokrotnie wyjaśnienie wątpliwości dotyczących dawania rękojmi zachowania tajemnicy także przez ważnych dla bezpieczeństwa państwa osób, tylko dlatego, że służba, która przeprowadziła poprzednie postępowanie nie mogła udostępnić akt służbie prowadzącej kolejne lub kontrolne postępowanie sprawdzające. Bardzo rygorystyczne przepisy w tej kwestii uniemożliwiały ponadto najważniejszym organom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo państwa zapoznanie się z ustaleniami służb specjalnych, powołanych m.in. w celu realizacji procedur określonych w ustawie, mających na celu zapewnienie tego bezpieczeństwa.

W ust. 1 sprecyzowano, że przepisy dotyczące udostępniania akt postępowań sprawdzających dotyczą także postępowań kontrolnych. Z dotychczasowego brzmienia tego przepisu wyodrębniono i przeniesiono do ust. 2 (oznaczając go jako pkt 2) przepis dotyczący udostępniania akt na potrzeby innych postępowań sprawdzających. Uznano, że udostępnieniu takiemu podlegać będą nie tylko same akta, ale też materiały zgromadzone w tych aktach oraz że udostępnienie to nie będzie musiało nastąpić na żądanie służby prowadzącej inne postępowanie. Służba-dysponent materiałów będzie mogła odmówić ich udostępnienia z uwagi na ważny interes służby (ust. 3). Przepisy te (ust. 2 i 3) będą dotyczyć także udostępniania materiałów właściwemu organowi dla celów postępowania karnego, karno-skarbowego oraz podatkowego (ust. 2 pkt 1). Ze względów praktycznych zrezygnowano z ograniczenia dotyczącego udostępniania materiałów postępowań tylko na potrzeby postępowań prowadzonych wobec tej samej osoby – także dlatego, że taki zapis czynił martwym przepis o udostępnianiu akt postępowań bezpieczeństwa przemysłowego. Niejednokrotnie też informacje i dokumenty zgromadzone przez służbę wobec jednej osoby, mogłyby zostać wykorzystane (skopiowane) do akt postępowania prowadzonego wobec małżonka tej osoby, co z jednej strony ułatwiłoby prowadzenie postępowania organowi, a z drugiej – było mniej uciążliwe dla osoby sprawdzanej. W ust. 4-5 umożliwiono udostępnianie nie tylko akt, ale także materiałów z akt zwykłych postępowań prowadzonych przez pełnomocników ochrony (z wyłączeniem zwykłych postępowań sprawdzających prowadzonych przez pełnomocników w służbach, o których mowa w art. 23 ust. 8) także na warunkach wskazanych w ust. 2 oraz samej osobie sprawdzanej (ust. 5), o ile o to wystąpi, i bez wyłączania danych osób trzecich (gdyż takie

dane i tak nie znajdują się w aktach postępowania – z wyłączeniem osób, które osoba sprawdzana umieszcza sama w ankiecie). Zmiany w ust. 6-8 mają charakter czysto techniczny.

Stosunkowo istotną zmianą jest wprowadzona w ust. 9 możliwość udostępnienia informacji z akt postępowania najwyższym organom państwa: Prezydentowi RP, Prezesowi Rady Ministrów, a także Marszałkowi Sejmu, jak również nadzorującemu służby specjalne ministrowi koordynatorowi służb specjalnych. Dodatkowo, za zgodą Prezesa Rady Ministrów, o ile nie naruszy to interesów służby, która przeprowadziła postępowanie, informacje te będą mogły zostać udostępnione: Ministrowi Obrony Narodowej, Ministrowi Sprawiedliwości, ministrom właściwym do spraw wewnętrznych i do spraw zagranicznych. Powyższe ma uzasadnienie z uwagi na odpowiedzialność ww. organów za bezpieczeństwo państwa.

W art. 77 ust. 2 pkt 7 i 8, dotyczącym danych z ewidencji osób mających dostęp do informacji niejawnych, prowadzonej przez ABW i SKW, treść ww. przepisów ujednociono z art. 15 ust. 1 pkt 8 lit. f oraz h (tam też szczegółowe uzasadnienie ww. zmiany). W zmienionym ust. 3 zapisano dodatkowo (pkt 4), że dane z ewidencji mogą zostać udostępnione podmiotowi, który wykaże interes prawny w uzyskaniu takiej informacji i jeżeli nie będzie stało to w sprzeczności z interesem ochrony informacji niejawnych – wyłącznie w celu potwierdzenia faktu posiadania lub braku uprawnień do dostępu do informacji niejawnych.

Załącznik do ustawy - Wzór ankiety bezpieczeństwa osobowego

Wskutek wprowadzenia poważnych zmian merytorycznych w ankiecie bezpieczeństwa osobowego, będącej załącznikiem do ustawy o ochronie informacji niejawnych, zachodzi konieczność określenia nowego wzoru tej ankiety. Zmiany służą przede wszystkim temu, aby ankieta bezpieczeństwa osobowego mogła stać się dokumentem wypełnianym za pośrednictwem dedykowanego programu komputerowego, dostępnego do jednorazowego pobrania ze strony ABW lub SKW. W dalszej perspektywie ankieta będzie mogła być po wypełnieniu wysyłana do ABW lub SKW także drogą elektroniczną. Z uwagi na użycie dedykowanego programu nastąpi „spłaszczenie” ankiety w postaci eliminacji wszystkich jej podpunktów, jeżeli odpowiedź na „pytanie główne” nie będzie wymagała ich wypełnienia. Przy każdym pytaniu będzie możliwość wyświetlenia szczegółowych wskazówek dotyczących sposobu udzielania odpowiedzi (wypełnienia tego konkretnego punktu). Ponadto dokonano stosunkowo niewielkich zmian redakcyjno-porządkowych, dotyczących m.in. członków rodziny i edukacji. Główne zmiany (znaczące poszerzenie zakresu wymaganych informacji w kierunku analogii do danych zawartych w oświadczeniach o stanie majątkowym) zawarto w cz. VI ankiety (sytuacja majątkowo-finansowa). Doprecyzowano pytania dotyczące zdrowia psychicznego i uzależnień (cz. V ankiety), czyniąc je mniej podatnymi na dowolność interpretacji. Znaczna część poprawek to poprawki o naturze redakcyjno-porządkującym, ujednociające poszczególne pytania w części danych osobowych (cz. I i II). Dla podkreślenia odrębności pytań „głównych” ankiety od pytań „zależnych”, te pierwsze podkreślono ciemniejszym tłem.

W instrukcji składanie ankiety wypełnianej w języku ojczystym przez cudzoziemców niewładających językiem polskim zastąpiono możliwością (pkt 2). Dodano obowiązek wypełniania ankiety wielkimi literami (pismem drukowanym, pkt 3). Możliwość wpisywania w pytaniach cz. III odpowiedzi „bez zmian” ograniczono tylko do przypadków, gdy osoba sprawdzana wypełniała już ankietę wg wzoru wprowadzonego niniejszym projektem (pkt 10). W dotychczasowym pkt. 8 (obecnie 15) dodano możliwość szacunkowego błędu przy wpisywaniu kwot zakupu, wartości oszczędności itp. w wysokości 10% lub 10.000 zł oraz informację, że wpisywanie zwrotów „poniżej...” lub „powyżej ...” jest niedopuszczalne. Sprecyzowano, że osoba sprawdzana może sama wysłać wypełnioną ankietę do organu, który będzie prowadził postępowanie sprawdzające (pkt 16).

W cz. I ankiety dodano konieczność podania danych właściciela mieszkania, w którym zamieszkuje osoba sprawdzana (pkt 20). W pkt. 21 sprecyzowano, że przez zatrudnienie rozumie się nie tylko umowę o pracę, ale też umowę-zlecenie, o dzieło oraz służbę, jak również dochody z praw autorskich lub działalności artystycznej. Tę formułę powtórzono także w pytaniach o zatrudnienie, zawartych w części IIA i IIB oraz cz. VI.

W cz. IIA i IIB dodano pytanie alternatywne (z odpowiedzią „TAK” lub „NIE”) o paszport współmałżonka/partnera (pkt. 22), a dotychczasowe pytania o paszport staną się podpunktami (22.1-22.4).

W cz. IIC i IID dodano pytanie alternatywne (z odpowiedzią „TAK” lub „NIE”) o to, czy rodzic osoby sprawdzanej jest zatrudniony (pkt. 11), a dotychczasowe pytania o miejsce pracy (pkt. 11-13) staną się podpunktami (11.1-11.3), wraz z pytaniem alternatywnym o kolejne miejsce pracy (pkt. 11.4). Podobna zmiana nastąpiła w cz. IIE (rodzeństwo), IIF (dzieci) oraz IIG (współmieszkańcy) – dotyczy pkt. 12 (IIE1), pkt. 11 (IIE2) oraz pkt. 18 (IIF1, IIG1), pkt. 17 (IIF2, IIG2). W cz. IIF dodano konieczność podawania informacji o wszystkich dzieciach, co jest wynikiem m.in. konieczności uzyskania przez organ prowadzący postępowanie informacji o ewentualnych zobowiązaniach osoby sprawdzanej wobec małoletnich dzieci (np. ze związków pozamałżeńskich) niepozostających na utrzymaniu.

W cz. III ankiety wprowadzono w pkt. 1 konieczność podania informacji o wszystkich zajmowanych przez osobę sprawdzaną stanowiskach w miejscu pracy, aby uzyskać informację o przebiegu kariery zawodowej przed uzyskaniem wglądu w akta kadrowe. W pkt. 3.3. – ze względu na dotychczasowe wątpliwości interpretacyjne – sprecyzowano, że należy podać informację nie tylko o ukończonych szkołach, ale też o szkołach, do których osoba sprawdzana uczęszczała (ale nie ukończyła) po ukończeniu 15 roku życia. Informację o kursach zagranicznych będzie należało podać osobno w pkt. 3.4.

W cz. IV pytanie o kary dyscyplinarne za naruszenie zasad ochrony informacji niejawnych rozszerzono o wszystkie informacje prawnie chronione (pkt 4) oraz dodano pytania o osoby, które mogą być powiązane z obcymi służbami specjalnymi lub grupami przestępczymi (pkt 7) oraz to, czy osoba sprawdzana ubiegała się o pozwolenie na posiadanie broni palnej (pkt 8), z podpunktami dotyczącymi tego, do jakiego organu wystosowano wnioski, czy, a jeśli tak, to kiedy broń została wydana oraz – jeżeli nie – jaki był tego powód. W punkcie dotyczącym kontaktów z obywatelami innych państw wskazano, że należy wymienić tam także osoby posiadające – obok innego – także polskie obywatelstwo oraz zobowiązano do wpisywania dodatkowych danych identyfikujących taką osobę (np. poprzez datę urodzenia).

W cz. V z uwagi na możliwość różnorodnej interpretacji dotychczasowych pytań ankiety oddzielono pytanie o choroby i dolegliwości psychiczne, o zażywanie środków odurzających i alkoholu w ilościach powodujących utratę świadomości (pkt 7, 5 i 2) od pytań o korzystanie z porad lekarzy o specjalności psychiatra lub specjalistów w leczeniu uzależnień oraz z placówek służby zdrowia wyspecjalizowanych w leczeniu tego typu schorzeń (pkt 4, 6 i 9). W pytaniu o problemy spowodowane spożywaniem alkoholu dodano opis przykładowych, najczęściej występujących w praktyce problemów (pkt 3). Dodano punkt dotyczący korzystania z porad psychiatrów (nawet bez związków z leczeniem, pkt 8) oraz dotyczący korzystania ze zwolnień lekarskich wystawionych przez psychiatrę lub w związku z chorobą albo dolegliwością psychiczną (pkt 9). Z uwagi na niejednoznaczność interpretacji, z pytania o dolegliwości psychiczne usunięto ‘wyraźność’ dolegliwości jako cechę niezbędną do jej wskazania w ankiecie.

Największe zmiany zawiera cz. VI ankiety, głównie w celu umożliwienia organowi prowadzącemu postępowanie dokonanie szybszej i precyzyjniejszej analizy gromadzonej dokumentacji w kontekście wystąpienia ewentualnych wątpliwości, o których mowa w art. 24 ust. 3 pkt 1. Sprecyzowano pytania dotyczące cyklicznie wypłacanego osobie sprawdzanej i jej małżonkowi oraz partnerowi wynagrodzenia oraz innych dochodów (pkt 1), a także dochodów w ujęciu całorocznym (pkt 2). W pkt. 3, do informacji o oświadczeniach składanych przez osobę sprawdzaną, dodano konieczność poinformowania o oświadczeniach majątkowych składanych przez współmałżonka oraz partnera. W pytaniu o osoby prowadzące wspólne gospodarstwo

domowe z osobą sprawdzaną (pkt 4) dodano także osoby pozostające na utrzymaniu oraz dane osobowe i o dochodach za rok poprzedni wszystkich osób wskazanych w tym punkcie. W pkt. 5 dodano wymóg podawania informacji o otrzymanych lub wykonanych (przekazanych) w okresie ostatnich 10 lat darowiznach (w tym informacji o tym, czy została ona zgłoszona do urzędu skarbowego) oraz otrzymanych spadkach (zarówno przez osobę sprawdzaną, jak i jej małżonka oraz partnera oraz wszystkie osoby prowadzące z osobą sprawdzaną wspólne gospodarstwo domowe i pozostające na jej utrzymaniu), co ma kluczowe znaczenie dla określenia bilansu poziomu życia osoby sprawdzanej do jej dochodu.

W pkt. 6 wprowadzono konieczność podania informacji o posiadanych nieruchomościach w okresie ostatnich 10 latach (w tym już zbytych, a czym wiąże się konieczność podania daty i ceny sprzedaży) – nie tylko przez osobę sprawdzaną i osoby prowadzące z nią wspólne gospodarstwo domowe, ale także przez osoby pozostające na jej utrzymaniu (np. dzieci mogą posiadać majątek znacznej wartości) oraz współmałżonka i partnera (z tymi osobami sprawdzany nie musi prowadzić wspólnego gospodarstwa domowego), z uwzględnieniem w budowie ankiety możliwości posiadania nieruchomości przez więcej, niż 1 osobę. Zobowiązano też osobę sprawdzaną do podania informacji o nr. księgi wieczystej, do której wpisana jest nieruchomość oraz informację o jej obecnej wartości (aby przyspieszyć analizę, czy cena zakupu nie była rażąco niska w stosunku do obecnej wartości, jeżeli różnica pomiędzy ceną zakupu a obecną wartością nie jest wynikiem naturalnego wzrostu wartości rynkowej). Także w pkt. 7, dotyczącym posiadanych firm, udziałów lub akcji, wprowadzono konieczność podania informacji o firmach, udziałach lub akcjach posiadanych także przez osoby pozostające na utrzymaniu osoby sprawdzanej oraz jej współmałżonka i partnera. Pytanie o ruchomości rozdzielono na dwa odrębne – w pierwszym pytaniu (pkt 8) obniżono kwotę ceny zakupu do 10.000 zł, od jakiej należy wykazać daną ruchomość, a drugie pytanie (pkt 9) dotyczy „zbioru ruchomości”, np. kolekcji obrazów, znaczków, mebli, sprzętu RTV, o ile ich całościowy (w ramach jednej kolekcji lub zestawu mebli i sprzętów kuchennych) koszt zakupu przekraczał 10.000 zł. W osobnej tabeli należy podać dane właściciela, nazwę zbioru/kolekcji, datę i cenę nabycia oraz obecną szacunkową wartość. Zarówno w pytaniu dotyczącym posiadanych firm i akcji oraz ruchomości, uwzględniono w budowie ankiety możliwość posiadania firmy lub ruchomości przez więcej, niż 1 osobę.

W pkt. 10 dodano konieczność podania numerów rachunków bankowych także współmałżonka oraz partnera, wraz z danymi o dacie aktywacji rachunku oraz aktualnym saldem oraz danymi ewentualnego współwłaściciela. Dodano pkt 11 jako pytanie o wszystkie posiadane środki finansowe (także w gotówce), w podpunktach należy podać informację o właścicielu środków, kwocie, źródle pochodzenia/sfinansowania, formie przechowywania (w przypadku środków pożyczonych komuś – imię, nazwisko, nr PESEL pożyczkobiorcy oraz określenie stopnia pokrewieństwa/powinowactwa/charakteru relacji z osobą wypełniającą ankietę). W pouczeniu pytania o zadłużenie (pkt 12) dodano, że należy tu wskazać także karty kredytowe oraz limity debetowe w rachunkach. W budowie ankiety uwzględniono możliwość posiadania zadłużenia przez więcej, niż 1 osobę, jak również możliwość, że wierzycielem jest więcej, niż 1 osoba lub podmiot. W podpunktach dotyczących kwot zobowiązania sprecyzowano, że całkowita kwota zobowiązania oraz kwota pozostała do spłaty ma zostać podana bez kosztów odsetek (aby możliwe było szybkie określenie faktycznej wysokości zobowiązania), a kwota raty miesięcznej ma być podana wraz z odsetkami (suma raty kapitałowej i raty odsetkowej – aby możliwe było szybkie określenie faktycznego miesięcznego obciążenia ratą). W pkt. 13, dotyczącym hazardu, zmieniono treść pytania z mogącego podlegać różnym interpretacjom o problemy związane z udziałem w grach hazardowych na pytanie o to, czy na udział w grach hazardowych osoba sprawdzana w okresie miesiąca przeznaczona ponad 30% swoich dochodów. Dodano pkt. 14 dotyczący miesięcznych bieżących kosztów utrzymania – w osobnej tabeli należy określić rodzaj wydatków oraz ich kwotę.

W cz. VII ponownie (tak jak w latach 1999-2010) niemożliwe będzie wskazanie, jako osoby polecającej, najbliższych członków rodziny oraz podwładnych lub innych osób, związanych z osobą wypełniającą ankietę relacją szczególnego zaufania.

Rozdział 11 Przepisy zmieniające.

Wprowadzone w ramach projektu zmiany w przepisach innych ustaw stanowią głównie konsekwencje omówionych wyżej zmian w przepisach ustawy o ochronie informacji niejawnych.

W art. 82 projektu, dotyczącym zmian w ustawie o powszechnym obowiązku obrony RP (art. 176 ust. 1a tejże ustawy) ustalono, że postępowania wobec osób, którym nadano przydziały organizacyjno-mobilizacyjne i które z tego tytułu są obowiązane do odbywania ćwiczeń w jednostkach przewidzianych do militaryzacji, będą objęte postępowaniami sprawdzającymi prowadzonymi wyłącznie przez SKW (a nie, jak dotychczas, także przez ABW – w przypadku, gdy nadany im przydział dotyczy jednostki ze sfery cywilnej, np. SOP czy Policji). Zmiana jest podyktowana koniecznością zachowania wyłącznej właściwości jednej służby w zakresie spraw związanych z obronnością RP.

W art. 83 projektu, dotyczącym zmian w ustawie Prawo bankowe wskazano (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. k tejże ustawy) jako podmioty uprawnione do występowania do dostępu do danych – jedynie nazwy służb uprawnionych do realizacji poszerzonych postępowań sprawdzających, co ma zapewnić sprawne pozyskiwanie danych przez osoby będące przedstawicielami tych służb (bez konieczności tłumaczenia, że tzw. decyzje upoważniające, wydawane przez szefów służb, są często niejawne, zatem ich kopii nie można przekazać bankom). Sprecyzowano, że zakres przekazywanych danych określają art. 26 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 3 ustawy o ochronie informacji niejawnych (w art. 26 ust. 3 są dalsze odesłania do właściwych przepisów merytorycznych). Dodano, że udostępnianie danych ma zastosowanie także do biur informacji gospodarczej (dodawany art. 105 ust. 4¹ tejże ustawy). Zmodyfikowano też ust. 4 w art. 171, w którym określono, że osoby odmawiające przekazania ww. danych podlegać będą odpowiedzialności karnej, aby skutecznie zapobiegać przypadkom odmawiania przekazania danych żądanych przez służby prowadzące postępowania sprawdzające.

W art. 84 i 85 projektu zawarto przepisy wyłączające osoby, które pełniły służbę zawodową, pracowały lub były współpracownikami organów bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z możliwości uzyskania statusu funkcjonariusza ABW, AW, SKW i SWW. W obecnym stanie prawnym takie wyłączenie miało zastosowanie tylko wobec funkcjonariuszy CBA, zatem propozycja zawarta w projekcie zmierza do ujednoczenia stanu prawnego poprzez określenie wspólnych przesłanek warunkujących nawiązanie stosunku służby w każdej służbie specjalnej.

W art. 89 projektu, dotyczącym zmian w ustawie o komornikach sądowych dodano (ust. 5 w art. 27 ustawy) obowiązek przekazywania przez komornika służbom uprawnionym do realizacji poszerzonych postępowań sprawdzających informacji i materiałów pozostających w jego

dyspozycji w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia postępowań, o których mowa w przepisach o ochronie informacji niejawnych.

Rozdział 12

Przepisy przejściowe i końcowe

Wprowadzenie przepisu przejściowego (art. 12 projektu) dotyczącego obowiązku kierowników przesłania do odpowiednio ABW albo SKW informacji o zatrudnionych pełnomocnikach ochrony oraz ich zastępcach, a także obowiązku skierowania przez nich wniosku o zgodę Szefa ABW na dalsze pełnienie przez nich ww. funkcji w jednostkach kluczowych dla bezpieczeństwa państwa, jest konieczne z uwagi na zachowanie spójności systemu (aby nie tworzyć przywileju dla osób już zatrudnionych oraz aby dane o pełnomocnikach były kompletne). Ustalono trzymiesięczny termin na przekazanie takich informacji i skierowanie takich wniosków i dwunastomiesięczny termin na przekazanie przez ABW lub SKW odpowiedzi w sprawie spełniania przez pełnomocników i ich zastępców wymogów, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 1-5 ustawy oraz – w podmiotach kluczowych z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa – dodatkowo, zgody, o której mowa w art. 14 ust. 2 pkt 4 ustawy.

Taką samą procedurę informowania ABW lub SKW przez kierowników jednostek organizacyjnych wprowadzono (w art. 13 projektu) w odniesieniu do kierowników kancelarii tajnych, a także ich zastępców oraz administratorów i inspektorów bezpieczeństwa informatycznego, zatrudnionych w podmiotach kluczowych z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa, zobowiązując ich dodatkowo do przekazania oświadczeń, o których mowa w art. 14 ust. 7 pkt 3 ustawy. Przewidziano także dwunastomiesięczny termin na przekazanie przez ABW lub SKW zgody, o której mowa w art. 14 ust. 2 pkt 4 ustawy oraz dodatkowo potwierdzenia prawdziwości oświadczenia, o którym mowa w art. 14 ust. 7 pkt 3 ustawy.

W art. 14 projektu zobowiązano zatrudnionych w podmiotach kluczowych z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa, pełnomocników ochrony i ich zastępców, kierowników kancelarii tajnych, a także ich zastępców oraz administratorów i inspektorów bezpieczeństwa informatycznego, do złożenia w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy na ręce kierownika jednostki oświadczeń, o których mowa w art. 14 ust. 7 pkt 3 ustawy.

Także w okresie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy kierownicy jednostek będą zobowiązani (art. 15 projektu) przesłać do ABW lub SKW informację o tym, że w ich jednostkach organizacyjnych przetwarzane są informacje niejawne o klauzuli „poufne”.

W art. 16 wskazano, że postępowania sprawdzające, postępowania kontrolne, postępowania bezpieczeństwa przemysłowego oraz będące ich następstwem sprawdzenia z urzędu, trwające w chwili wejścia w życie ustawy, będą prowadzone wg przepisów dotychczas obowiązujących, ale z zastosowaniem niektórych przepisów nowej ustawy, tj. związanych z prawnymi podstawami uzyskiwania informacji na potrzeby tych postępowań (art. 13, art. 24 ust. 9, w tym związanych z udostępnianiem informacji o stanie finansowym, w tym o historii obrotów na rachunkach

bankowych – art. 26 ust. 1 i 3 oraz udostępniania akt postępowań sprawdzających oraz informacji z tych akt – art. 72 ust. 1-3).

W art. 17 wskazano, że osoby sprawujące w chwili wejścia w życie ustawy funkcje Szefów ABW i SKW, oraz pełnomocników ochrony w tych służbach oraz ich zastępcy, nie muszą spełniać warunku z art. 23 ust. 7, tj. mogą posiadać poświadczenia wydane przez „własną” służbę.

W art. 18 wskazano, że poświadczenia bezpieczeństwa (ust. 1), świadectwa akredytacji bezpieczeństwa teleinformatycznego, a także certyfikaty ochrony elektromagnetycznej, certyfikaty ochrony kryptograficznej oraz certyfikaty bezpieczeństwa teleinformatycznego (ust. 3), jak również świadectwa bezpieczeństwa przemysłowego (ust. 5) wydane przed wejściem w życie ustawy zachowają ważność przez okresy wskazane tych dokumentach, przy czym – w przypadku świadectw bezpieczeństwa przemysłowego (ust. 6) – z zastosowaniem kaskady ważności w stopniu świadectwa, wprowadzonej w art. 55 ust. 2a-2c. W ust. 2 wskazano, że do poświadczeń bezpieczeństwa wydanych przez służby, o których mowa w art. 23 ust. 5 przed wejściem w życie ustawy, będą stosowane przepisy art. 29 ust. 5-5a, tj. możliwe będzie uznanie ich odpowiedniości i ważności w innych służbach (w pełnym zakresie) oraz staną się one z mocy tego przepisu ważne i odpowiednie w zakresie dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” poza tymi służbami. W ust. 4 wskazano, że świadectwa akredytacji bezpieczeństwa teleinformatycznego oraz certyfikaty bezpieczeństwa teleinformatycznego będą traktowane jako świadectwa akredytacji bezpieczeństwa informatycznego oraz certyfikaty bezpieczeństwa informatycznego w rozumieniu nowych przepisów.

W art. 19 wskazano, że zaświadczenia o przeszkoleniu z zakresu bezpieczeństwa informatycznego (teleinformatycznego), wydane przed wejściem w życie ustawy (nie wskazywano na tych dokumentach daty ich ważności), będą ważne przez 5 lat od dnia wejścia w życie ustawy.

W art. 20 wskazano, że materiały i informacje zgromadzone w aktach postępowań sprawdzających przeprowadzonych przez służby, o których mowa w art. 23 ust. 2 i 5 ustawy będą udostępniane na zasadach opisanych w niniejszym projekcie.

W art. 21 wskazano, że akta kontrolnych postępowań sprawdzających przeprowadzonych przez pełnomocników ochrony będą udostępniane na zasadach udostępniania akt zwykłych postępowań sprawdzających, przeprowadzonych przez tych pełnomocników.

W art. 22 wskazano, że wydane dotychczas upoważnienia do dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” utracą ważność po upływie 3 miesięcy od wejścia w życie ustawy w brzmieniu, o którym mowa w projekcie, i w takim też terminie kierownicy jednostek organizacyjnych (a także przedsiębiorcy prowadzące działalność jednoosobowo i osobiście) muszą wystąpić do ABW lub SKW o wydanie dla nich upoważnienia dostępu do informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone”.

W art. 99 wymieniono te upoważnienia do wydania przepisów wykonawczych, które zostały zmienione w projektowanej ustawie i w związku z tym będą musiały być wydane nowe akty wykonawcze na mocy zmienionych przepisów ustawy. Określono, że wydanie nowych przepisów wykonawczych musi nastąpić nie później niż 12 miesięcy od wejścia w życie tej ustawy.

W art. 101 przewiduje się wejście w życie ustawy na dzień 1 października 2019 r.

Przedmiotowy projekt nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w przepisach dotyczących sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych, ponieważ nie zawiera przepisów technicznych.

Przedmiotowy projekt rozporządzenia nie był przedstawiany instytucjom i organom Unii Europejskiej lub Europejskiemu Bankowi Centralnemu, celem uzyskania opinii, dokonania konsultacji albo uzgodnienia, ponieważ przepisy przedmiotowego projektu rozporządzenia pozostają poza zakresem prawa Unii Europejskiej.

Zgodnie z § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.) w związku z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projekt zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.

Przedmiot projektowanej regulacji pozostaje poza zakresem prawa Unii Europejskiej.